

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ БРИТАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ХАРАКТЕРУ В ПАРЕМІОЛОГІЧНОМУ ФОНДІ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ**

Виконала: студентка 2 курсу, групи
8.0358 – а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та
літератури (переклад включно), перша -
англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Білоконенко Карина Віталіївна

Керівник к.п.н., доц. Надточій Н. О.

Рецензент к.п.н., доц.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 60 стор., 83 джерела, додатки

Об'єктом дослідження є фразеологічні одиниці сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є пареміологічні одиниці англійської мови, що відображають особливості національного характеру.

Мета – виявити риси характеру британців, які відбиваються у прислів'ях та приказках сучасної англійської мови.

Теоретико-методологічні засади: виявлення окремих рис англійської ментальності на основі аналізу національних фразеологій (Н. Ф. Алефиренко, Н. Г. Брагина, Е. Бутмі, В. А. Дмитренко, Л. М. Григор'єва, О. В. Дуденко, Ж. В. Колоїз, З. Г. Коцюба, В. Н. Телія).

Отримані результати. Національний характер визначається як сукупність найбільш сталих, базових для певної етнічної спільноти особливостей сприймання навколишнього світу та форм реагування на нього. Паремії – це одиниці пареміології, що вирізняються лаконічністю, мають афористичний характер, оформлені за зразком синтаксично замкнених, семантично цілісних відтворюваних речень, що виражають специфіку життя й побут кожної окремої національної спільноти. Відповідно до проведеного аналізу розбиваємо на чотири групи у відповідності до чотирьох вагомих аспекта життя людини. Найбільш репрезентативною виявилась група «Ставлення до себе», говорить про найбільшу важливість цієї сфери життя для британців.

Ключові слова: мовна картина світу, паремія, прислів'я, приказка, національний характер, британський національний характер

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
 Кафедра англійської філології
 Освітній рівень магістр
 Спеціальність 035 Філологія
 Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська
 Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

« ____ » _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

БІЛОКОНЕНКО КАРІНІ ВІТАЛІЇВНІ

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проекту) «Репрезентація британського національного характеру в пареміологічному фонді англійської мови»

керівник кваліфікаційної роботи (проекту): Надточій Наталя Олександрівна,

затверджені наказом ЗНУ від «22» квітня 2019 року № 596-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проекту): 8 січня 2020 року

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проекту): теоретико-методологічні засади когнітивної лінгвістики та лінгвокультурології; англомовні фразеологічні словники.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) теоретичні основи вивчення лінгвістичної репрезентації національного характеру; 2) пареміологічний фонд сучасної англійської мови як засіб відображення етноспецифіки британського характеру.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Надточій С.Г., доц.	15.05.2019	15.05.2019
Розділ I	Надточій С.Г., доц.	10.06.2019	10.06.2019
Розділ 2	Надточій С.Г., доц.	09.08.2019	09.08.2019
Висновки	Надточій С.Г., доц.	08.11.2019	08.11.2019

6. Дата видачі завдання: 15.05.2019
р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх вивчення та аналіз;	квітень 2019	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2019	виконано
3.	Написання вступу	липень 2019	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	серпень 2019	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2019	виконано
6.	Формулювання висновків	грудень 2019	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	грудень 2019	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2020	виконано
9.	Захист	січень 2020	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

_____ Білоконенко К. В.
(підпис)

Керівник роботи (проекту)

_____ Надточій Н. О.
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ Залужна М. В.
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	9
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ	9
1.1 Передумови та фактори формування національного характеру	9
1.2 Прислів'я як ключовий компонент пареміологічного фонду.....	18
1.3 Структурні особливості англословних паремій	27
РОЗДІЛ 2	39
ПАРЕМІОЛОГІЧНИЙ ФОНД СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНОСПЕЦИФІКИ БРИТАНСЬКОГО ХАРАКТЕРУ	39
2.1 Ставлення до соціуму	39
2.2 Ставлення до роботи.....	47
2.3 Ставлення до себе	49
2.4 Становлення до сім'ї.....	56
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Фразеологічний фонд мови – найцінніше джерело відомостей про культуру та менталітет народу, в ньому ніби законсервовані уявлення народу про нас, професію, звичаї, традиції, ритуали, звички, моралі, поведінки та ін.

Недаремно О. В. Кунін відмітив, що фразеологізми завжди частково відображають мислення народу, суспільний устрій, ідеологію своєї епохи [Кунін, 1986 с. 45]. Фразеологічні одиниці, які відображають у власній семантиці довгий процес розвитку культури народу, фіксують та передають від покоління до покоління культурні установки та стереотипи, еталони та архетипи.

На думку В. Н. Телія «якщо одиниці мови містять культурно-національну специфіку, то остання має свої способи її відображення та можливості співвідношення з нею, тобто слугує свого роду «ланкою», об'єднуючою в єдину мету «тіло знаку» (а для знаків вторинної номінації - це і «буквальне значення» самого визначеного) - з однієї сторони, а с іншої - концепти, стереотипи, еталони, символи, міфологеми та подібні знаки національної та ширше – загальнолюдської культури, засвоєної народом - носієм мови.

Велика кількість досліджень були присвячені виявленню окремих рис англійської ментальності на основі аналізу національних фразеологій (лінгвістичні та лінгвокультурологічні дослідження Н. Ф. Алефиренко, Н. Г. Брагіна, Е. Бутмі, В. А. Дмитренко, Л. М. Григор'єва, О. В. Дуденко, Ж. В. Колоїз, З. Г. Коцюба, В. Н. Телія та ін.).

Але комплексного дослідження англійського характеру, відбитого у пареміологічному фонді сучасної англійської мови нами не було виявлено. Що й обумовило актуальність нашого дослідження.

Об'єктом нашого дослідження є фразеологічні одиниці сучасної англійської мови.

Предметом дослідження є пареміологічні одиниці англійської мови, що відображають особливості національного характеру.

Мета роботи – виявити риси характеру британців, які відбиваються у прислів'ях та приказках сучасної англійської мови.

Досягнення мети обумовило виконання наступних **завдань**:

– розглянути передумови та фактори формування національного характеру;

– уточнити визначення мовної картини світу, паремії, прислів'я та приказки;

– класифікувати відібрані прислів'я і приказки по групах, відповідних певним рисам характеру британців.

У дослідженні використані такі **методи**, як критичне читання джерел теоретичного матеріалу, понятійний, компонентний, інтерпретований аналіз, метод суцільної вибірки та кількісної обробки мовних фактів.

Теоретичне значення полягає у подальшому дослідженні пареміологічного фонду англійської мови в аспекті відображення їх картини світу взагалі та національного характеру, зокрема.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання матеріалів дослідження на лекціях та семінарах з фразеології та лінгвокраїнознавства та на практичних заняттях з англійської мови.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному підході до дослідження особливостей прислів'їв та приказок пареміологічного фонду англійської мови як засобів відображення британського національного характеру.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

У першому розділі розглядаються передумови та фактори формування національного характеру британців; прислів'я як ключова складова пареміологічного фонду та лінгвокультурний потенціал даних паремій.

У другому розділі наведені приклади англійських приказок та

прислів'їв, які відносяться до відповідних рис характеру та національних особливостей англійців та наведено їх аналіз і класифікацію.

У висновку підводяться підсумки основних результатів дослідження, робляться висновки і узагальнення, визначається перспективність подальшої розробки даної проблеми.

Загальна кількість сторінок 60, кількість використаних джерел 83.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

1.1 Передумови та фактори формування національного характеру

Співвідношення понять «мова» та «культура» неодноразово розглядалися у працях лінгвістів, філософів у дослідженнях з теорії та історії культурології (В. Гумбольдт, Ю. Лотман). Як писав В. Гумбольдт, мова – це «світ, що лежить між світом зовнішніх явищ і внутрішнім світом людини» [цит. за Гумбольдт 1985, с. 198]. Ю. М. Лотман вважає, що «будь-яка окрема мова виявляється зануреною в деякий семіотичний простір і тільки в силу взаємодії з цим простором вона здатна функціонувати; нероздільним працюючим механізмом – одиницею семіозу – потрібно вважати не окрему мову, а весь, властивий даній культурі, семіотичний простір – семіосфера, яка і є результатом та умовою розвитку культури» [цит. за Лотман 1992, с. 322].

Відношення між мовою і культурою можуть розглядатися як відношення частини й цілого. Мова може сприйматися як компонент культури і як знаряддя культури. Однак мова водночас автономна стосовно культури загалом і може розглядатися як незалежна, автономна семіотична система. Мова є важливим способом формування та існування знань людини про світ. Відображаючи у процесі діяльності об'єктивний світ, людина фіксує у слові результати пізнання. Сукупність цих знань, закріплених у мовній формі є тим, що в різних концепціях називається то як «мовний проміжний світ», то як «мовна репрезентація світу», то як «мовна модель світу», то як «мовна картина світу» [Безрук 2016, с. 247].

За концепцією В. Маслової, оскільки кожен носій мови водночас є і носієм культури, то мовні знаки набувають здатності виконувати функцію

знаків культури і слугують засобом репрезентації основних установок культури. Саме тому мова здатна відображати ментальність національної культури її носіїв [Маслова 2001, с. 93].

На думку І. О. Поліщука, ментальність національної культури – це психічний склад нації-етносу, який структурується із таких взаємопов’язаних та перехрещуваних компонентів, як національний характер, національна свідомість та етнічне підсвідоме (несвідоме) [Поліщук 2017, с. 107].

Відомо, що етнічне підсвідоме складається із психічних явищ, тобто наслідків досвіду філогенетичного розвитку етносу, які передаються у спадок, а також виявляється в архетипах, які є етнічними апріорними схемами поведінки, способами сприймання та реагування на події (за М. Вебером «стереотипна традиційна поведінка») [Бородінов 2010, с. 85].

Дефініція національної свідомості як форма суспільної свідомості об’єднує в собі наступні складові: по-перше, повсякденна національна свідомість, яка формується із повсякденних потреб, інтересів, тобто масових настроїв; по-друге, ідейно-теоретична національна свідомість, що являє собою національно-ідеологічну орієнтацію. Виходячи з цього, національна свідомість охоплює сукупність соціально-політичних, економічних, філософських, релігійних та інших поглядів, які характеризують зміст, рівень й особливості духовного розвитку нації та віддзеркалює ставлення нації до різноманітних суспільних цінностей, а також процес її історичної еволюції, колишні досягнення і майбутній завдання.

Національний характер є тією категорією, яка у багатьох дослідженнях фактично ототожнюється з поняттям національної ментальності. Це не випадково і навіть має деякі підстави. Головна із підстав односенсового використання названих категорій полягає у тому, що вони дійсно тотожні, але у певній мірі, адже національний характер є складовою частиною структури поняття «національний менталітет». Національний характер визначається як сукупність найбільш сталих, базових для певної етнічної спільноти особливостей сприймання навколишнього світу та форм реагування на нього

[Донченко 1994, с. 57].

Слід зазначити, що взаємозв'язок мови й культури детерміновано насамперед аналогічними функціями, які досліджувані феномени виконують у суспільстві. Слід виділити одну важливу для нашої роботи функцію – функцію розмежування й інтеграції соціальних, національних та інших спільнот [Лейчик 2003, с. 19].

Зазначена функція сприяє процесу стереотипізації народів та етносів. В основі стереотипу знаходиться психологічний феномен, який апелює як до попереднього індивідуального досвіду людини, так і до культурно-історичного досвід соціуму, до якого відноситься ця людина. Отже, формуванню етнічного стереотипу сприяють як особистий досвід, так і загальні уявлення. Проте, насамперед стереотипи щодо певної етнічної спільноти детерміновано дією етнокультурних та соціально-історичних чинників [Юнацька 2011, с. 52].

Стереотипи ірраціональні, вони не піддаються змінам під впливом логічних аргументів, взагалі «пручаються» змінам, нерідко призводять до дискримінації. Ми скористаємося терміном *«ксеностереотип»* (xenos (гр.) – чужий), який чітко відбиває сутність цього явища. Складовими особливостями *«ксеностереотипу»* є констатація особливостей іншої етнічної групи, ставлення до цих особливостей представників інших етнічних груп, їх оцінка та формування певного типу поведінки по відношенню до цієї етнічної групи. Фактично *«ксеностереотип»* є судженням про національний характер чужої спільноти. [Юнацька 2005, с. 185].

На нашу думку, слід визначити, як корелюють поняття національний характер та етнічний стереотип. Етнічний стереотип відбиває уявлення про національний характер, тобто є суб'єктивною точкою зору про ті об'єктивні особливості нації, що їй притаманні. Мова формує свого носія, а кожна національна мова не лише відбиває, а й формує національний характер [Фирсова 2004, с. 54].

У мові відображаються національний характер, народний менталітет,

культура даного народу. Цілком слушним слід вважати зауваження про те, що лексика є найчутливішим показником культури народу.

Проблема становлення та розвитку поняття «національний характер» є складною та неоднозначною. Це зумовлено тим, що термін довгий час залишався поза увагою вчених, а «вийшовши на арену» етнопсихології він викликає більше питань, ніж сталих суджень. Термін «національний характер» з'явився лише після етапу формування націй і виконував не теоретично-аналітичні, а описові функції. За його допомогою намагалися пояснити, чому один народ є мужнім і волелюбним, а інший – покірним і нерішучим, а також від яких чинників ці риси залежать [Музиченко 2015, с. 16].

Змістовною була спроба порівняльного аналізу різних європейських народів, яку здійснив І. Кант. Як і його попередники, І. Кант мав намір виявити чинники появи різних національних характерів, він не вважав важливими в їх становленні форму правління чи географічні умови, а стверджував, що національні риси характеру народу передаються з покоління в покоління. Згідно з І. Кантом, «переселення народів довело, що вони на нових місцях не лише не змінили власного характеру, а, навпаки, намагалися пристосувати його до нових умов, а також у мові, діяльності, одязі помічаємо сліди їх походження і, разом з тим, характер». Систематизуючи різні національні характери, І. Кант намагався зосередити увагу не лише на їх позитивних, а й негативних рисах, керуючись принципом об'єктивності та ґрунтуючи на ньому власну типологію. На думку І. Канта, існують два цивілізованих народи, які мають протилежні національні характери: французи й англійці [Кант 1992, с. 363].

Національні риси характеру англійського народу філософ пояснює генетичним та географічним чинниками – походженням англійців і положенням країни. Витоки їхнього національного характеру І. Кант вбачає в давньому племені діяльних і сильних людей – бриттів, риси яких успадкували англійці. А острівне розміщення країни, за І. Кантом, не лише давало змогу захищатися від зовнішніх ворогів, а й вести завойовницькі війни та займатися

морською торгівлею. Ці чинники сприяли активності й могутності англійців як нації [Музиченко 2015, с. 18].

Спираючись на визначення острівного менталітету (*insular mentality*) Ю. Камма під цим поняттям розуміємо певний колективний спосіб мислення, що ґрунтований на вірі у міцність країни, винятковість та стійкість нації. Вплив на формування національного менталітету здійснює емоційно забарвлене ставлення до території та соціально-національна активність як прояв духу нації. Британський менталітет сформувався острівним досвідом (*insular experience*). Таке положення уможливує врахування особливої природи пареміологічних одиниць, які вміщують етнокультурну інформацію [Бурдейна 2017, с. 23].

Згідно з З. Д. Поповою, менталітет виявляється передусім у характері [Попова 2001, с. 68]. У свою чергу, В. В. Ощепкова пропонує стереотипне уявлення про британців, виокремлюючи такі риси: палку прихильність до власної країни, стриманість, несхильність демонструвати почуття, закритість, нетовариське ставлення, невтручання в особисте життя та власну незалежність [Ощепкова 2006, с. 119].

Англійці - представники однієї з найстаріших націй світу, жителі острівної держави Великобританія, яка довгий час володіла безліччю завойованих по всьому світу колоній. Вони працьовиті, врівноважені, привітні, попереджувальні і порядні люди. Їх ідеалом є незалежність, освіченість, внутрішня самоповага, чесність і безкорисливість, такт, витонченість манер, вишукана ввічливість, здатність пожертвувати часом і грошима заради доброї справи, вміння керувати і підкорятися, наполегливість в досягненні поставленої мети, відсутність чванства і хвастощів, але з домішкою зарозумілості.

Разом з тим в повсякденному спілкуванні з англійцями часто важко зрозуміти парадокси англійського національного характеру, до яких відноситься дивне поєднання конформізму та індивідуалізму, ексцентричності і пригладженості, привітності і замкнутості, відчуженості і співчутливості,

простоти і снобізму [Крысько 1996, с. 221].

Англійський національний характер істотно різниться як від німецького, так і від французького. Політична діяльність, вільна преса, панування на морі і гігантська промисловість Англії так повно розвинули майже в кожному індивідуумі притаманну національному характеру енергію, рішучу діловитість поряд з найспокійнішою розважливістю [Крысько 2002, с. 156].

Національний темперамент обумовлює емоційно-експресивну специфіку поведінки і вчинків людей як представників певної етнічної спільноти, характеризує своєрідність їх поведінкової активності. Англіїці менш емоційні, більш схильні до логіки у вчинках, виваженої поведінки, менш схильні до зміни настроїв [Бородінов 2010, с. 82].

Національний склад розуму – це особливості мислення більшості представників тієї чи іншої нації. Механізм розумової діяльності однотипний у представників різних народів, але кожний з них має свою національну специфіку, яка визначається історичними і соціально-економічними умовами розвитку етнічної спільноти. Національні особливості мислення виявляються в побудові філософських систем, у написанні книг, статей, у розмові, спілкуванні. У мисленні англійців виявляються практицизм, конкретність, стриманість уяви, зневага до відстороненого знання [Крысько 2002, с. 149].

Важливою психологічною характеристикою жителів Великобританії є їх високий практицизм. Стверджують, що вони в своєму житті і діяльності нічого не бачать, окрім практичних цілей, до яких завжди і прагнуть. Тривала активна участь в торгово-промисловій діяльності виробила не тільки високий практицизм, а й відому зневагу до теорії і відвернутого знання. А це, в свою чергу, сприяло посиленню наочно-дієвого і образного мислення за рахунок абстрактного. Відомо, що невловимі категорії англійцю незрозумілі, що він розуміє тільки те, що бачить і відчуває, англійцю бракує уяви і він не вміє абстрагуватися. Всі наукові дисципліни англійці розглядають з точки зору їх практичної значущості. Істина для них постає лише в конкретно вираженій формі [Шутова 2017, с. 234].

Тривала і наполеглива діяльність на терені комерції і завоювання інших держав породила в національній психології англійців риси сухої розважливості і підприємливості, стриманість, витримку та впевненість у собі. Цьому ж сприяло і насаджувалося в недалекому минулому пуританство, принципи якого вимагали самодисципліни і вміння володіти собою [Крысько 1996, с. 178].

Одна з головних життєвих цінностей для англійців - матеріальне благополуччя. Ні в якого іншого народу багатство не користується такою пошаною. Яке б не було суспільне становище людини в Великобританії, будь то вчений, адвокат, політичний діяч чи священнослужитель, він перш за все - комерсант. На будь-якому терені його перша турбота - нажити якомога більше. Із-за цієї неприборканої пристрасті до наживи англієць зовсім не скупий: любить жити з великим комфортом і на широку ногу [Крысько 2002, с. 128].

Спокійний, врівноважений англієць різко відрізняється не тільки від збудженого, палкого француза, але і від більш живого й динамічного американця. Якщо американці постійно кудись поспішають, то темп життя в Англії дещо уповільнений. При цьому треба розуміти, що англійці флегматичні і холоднокровні, а не мляві і байдужі. Їм притаманні швидше незворушний спокій, витримка, але не байдужість і бездіяльність [Бутмі 1992, с. 158].

Сутність етносу проявляється в його культурі. Трансформація етносу, зокрема набуття ним національних ознак, пов'язана зі зміною етнічної культури, у структурі якої з'являються національно-державні цінності. Під етнічною культурою прийнято розуміти успадкований комплекс соціальної практики та системи вірувань, традицій і звичаїв, що визначають спосіб життя етносу [Шутова 2017, с. 245].

Історичний досвід свідчить, що недостатнє знання національних традицій, звичаїв, смаків нерідко веде до серйозних ускладнень у спілкуванні з представниками інших етнічних спільнот. Значення національних традицій, звичок, їх зміст у різних народів неоднаковий. Так, у англійців яскраво

виражена потреба вирішення справи «згідно зі звичаєм». Можна сказати, що якщо американець – раб стандарту, то англієць – раб своїх традицій [Бородінов 2010, с. 87].

Як у кожної нації, у англійців є багато традицій. Серед них - спортивне виховання, що стало традицією в сім'ї, школі, університеті, на фабриці, заводі. Традиційні пристрасті англійців до простого, зручного повсякденного одягу; вони вважають навіть непристойним виділятися своїм костюмом. Англійці додержуються встановленого розпорядку прийому їжі. Вранці перший сніданок, о першій годині дня - другий сніданок, о 17 годині - чай, в 19-20.00 - обід. Вечеряють англійці рідко. Ця пунктуальність у часі прийому їжі строго дотримується, створюючи розмірений режим життя і роботи.

Ця данина традиціям вкорінена в кожного англійця та дає йому потяг до самодисципліни і, тому, де б він не з'явився, він усюди внесе свої звичаї, свою манеру жити, ніде і ні для кого не змінить своїх звичок, він скрізь - у себе вдома. У цьому і полягає оригінальний, самобутній, надзвичайно цілісний характер англійця [Бутмі 1992, с. 162].

Жителі Великобританії - найменш товариські люди не тільки в порівнянні з вкрай товариськими французами, а й зі стандартними американцями, розважливими німцями і навіть стриманими японцями. Ніхто краще англійця не вміє усамітнюватися навіть серед численних друзів. Не порушуючи пристойності, він здатний бути наодинці з самим собою серед величезного натовпу, віддаватися своїм роздумам, робити все, що йому завгодно, ніколи не обмежуючи ні себе, ні інших. Однак, незважаючи на нетовариськість, він не індивідуаліст. Англійці в групі мають високу силу психологічного об'єднання. При цьому вони збираються разом не відчувати і переживати, а діяти [Нікішенко 2004, с. 8].

Г. В. Павловська припускає думку, що навіть нульовий меридіан проходить саме по території англійського народу. Вчена, яка глибоко досліджувала англійський національний характер, говорить про те, що бажано уникати його романтизації. У англійців є як позитивні риси і, так само, й

негативні. Виходячи із твердження найчастіше приписувана британцям негативна риса характеру – почуття національної переваги над іншими народами. [Павловська 2005, с. 83].

Ще одна риса характеру - британський консерватизм - впливає з вище згаданої стереотипної оцінки себе і прихильності лише власним традиціям. Їхній консерватизм мотивував у них недовіру до всього іноземного. Уявлення англійців про себе як про аристократичну націю мотивувало стереотипізацію в їхній свідомості національної переваги над *lesser breeds* і сформувало почуття приналежності до аристократії. Англія обійшлася навіть без розробки певної ідеології для маніпуляції в їхній свідомості почуття переваги. Англійці – народ вкрай стриманий і, найчастіше, скупий на емоції. Стриманість, контроль над своїми почуттями часто сприймаються за просту холонокровність цього гордого народу. У тих випадках, коли представник сентиментального душевного слов'янського народу щедрий на сльози від захоплення або розчулення, то англієць, як правило, скаже *lovely* (мило), і це буде максимум прояву його почуттів [Шутова 2017, с. 84].

Разом з тим потрібно навчитися вгадувати за зовнішньою стриманістю та неупередженістю емоційність і рідкісну душевну сприйнятливність жителів острівної держави. Англійцям властиво велике почуття гумору, беззлобно-глузливе, іронічне та критично-поблажливе ставлення до навколишніх подій і людей, в тому числі і до самих себе, яке проявляється як простота думки, яка відображає реальний стан речей і легкий скептицизм [Діденко 2019].

Отже, підводячи підсумки, можливо стверджувати, що національний характер є складовою частиною ментальності національної культури. Відомо, що культура охоплює весь спосіб життя етносу в цілому, а мова – відображає світобачення людської спільноти, яке виражається в оточенні реального світу людини та в національному менталітеті суспільства.

1.2 Прислів'я як ключовий компонент пареміологічного фонду

Сучасна лінгвістика переживає «фольклорний бум». Матеріали різних фольклорних жанрів широко використовуються в лінгвокультурологічних, етнолінгвістичних, когнітивних, лінгвосеміотичних, нейропсихолінгвістичних дослідженнях з огляду на те, що саме фольклор є тим незамуленим джерелом, яке дає змогу осягнути живу сутність національних традицій, збагнути предковічні духовні й моральні цінності народу, зрозуміти етнічні особливості сприйняття, мислення, спілкування. Особливу пізнавальну цінність у цьому плані мають паремії, що є концентрацією усталених форм розумової діяльності етносу, і вводять нас, за І. Франком, «у дух язика, у психологію народу» [Франко 1905, с. 15].

Паремійні фонди цікаві не лише як результат акумулювання та систематизації соціокультурного досвіду, але й соціальної адаптації найрізноманітніших виявів конвенційних норм культурного регулювання, що виявляються на ментальному рівні: панівної моралі, цінностей та оцінних критеріїв, норм етикету, звичаїв, обрядів, побутової ерудиції в соціально-гуманітарних і природничо-наукових знаннях [Морозов 2005, с. 205].

Проте відсутність чітких критеріїв аналізу паремій, принципів відбору матеріалу, неврахування його специфіки й особливого статусу в мовній системі, співвідношення універсального й національного в різних типах паремій, зокрема в дослідженнях на матеріалі однієї мови, часом призводить до викривлення їх результатів, суперечливих висновків при розгляді прислів'їв і приказок навіть однієї тематичної групи чи блоку в працях різних авторів. Таку методичну невпорядкованість досліджень, з одного боку, можна було б вважати «хворобою росту», адже у вказаному ракурсі паремії виступають об'єктом аналізу лише два останні десятиліття, хоча, з другого боку, за цей період часу написано чимало праць, передусім лінгвістичних, розгляд яких виявляє зазначені суперечності і ставить під сумнів

обґрунтованість пошуків відображення способу мислення певних етносів у їх паремійних корпусах [Кацюба 2009, с. 40].

Тому й досі залишається актуальним один із критеріїв аналізу прислів'їв і приказок, постульований Е. Кокаре: «досліджувати паремії кожного народу ізольовано, не беручи до уваги паралелі у фольклорі інших народів, означало б описувати лише зовнішній бік цих специфічних явищ культури, не торкаючись їх суті» [Кокаре 1978]. Хоча, з іншого боку, й універсальні паремійні одиниці можуть бути релевантними для характеристики особливостей національного світобачення, адже «своєрідність національної ментальності кожного народу - це цілісна система, де дуже часто важить не стільки абсолютна її специфічність, - в кожній-бо її рисі можна знайти ті чи інші аналоги з-поза даного етносу, - скільки неповторне поєднання свого і спільного з іншими народами, а нерідко з огляду на це й своєрідна питома вага, сприйняття й розвиток у ній спільного з іншими народами» [Ткаченко 2006, с. 9].

Важливо також ураховувати й те, що паремії належать до групи тих мовних знаків, які репрезентують інформацію, що є результатом тривалої культурно-ціннісної обробки, тому дослідження паремійних текстів доцільно проводити в синхронно-діахронному аспекті, адже «аналіз культурного в мові має ретроспективний та історичний характер; він подібний до пригадування» [Брагина 1999, с. 10]. Х. Касарес наголошує, що виражальна сила прислів'я міститься не в його образах, а в паралелізмі між теперішнім моментом і моментом минулим, який установлюється за допомогою певних слів [Касарес 1958, с. 133]. Крім того, когнітивні феномени, що відповідають за використання мови в реальному часі типу *on-line* (оперативна пам'ять, увага, активізація), можуть, використовуватися лише частково при розгляді використання знаків лінгвокультури в живому сучасному мовленні, та й то в тісному взаємозв'язку з категоріями і структурами типу *off-line* (довготривала пам'ять, система категорій і категоризація, структури подачі знань, лексикон тощо) [Dundes 2000].

Паремії можуть виникати двома шляхами: а) комплікативним (специфічне ускладнення семантичної структури, смислова конденсація вислову, за допомогою якої у мовній одиниці закріплюються результати ланцюжка умовиводів); б) імплікативним (згортання тексту до одного кінцевого вислову або семантичне стискування байки до прислів'я зі збереженням змісту і наявним натяком на первинний текст [Колоїз, 2014, с. 19]. У пареміях відображається не тільки реальний світ, що оточує людину, не тільки реальні умови її життя, але й суспільна самосвідомість народу, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, система цінностей, менталітет [Манакін, 2012, с. 112].

Паремії ідентифікуються як «національно-культурні вислови, які є узагальнено-образними, синтаксично-замкненими, семантично-цілісними конструкціями, що виражають специфіку життя й побуту соціуму та виконують директивну функцію». Вивчення проблем лінгвістичної ідентифікації пареміологічних одиниць у мовознавстві здебільшого проводилося в царині фразеології. Розбудова пареміології пов'язана з наявністю різних підходів до визначення меж фразеології. Серед мовознавців і на сьогодні немає єдиного погляду на природу фразеологізмів, що й ускладнює проблему мовного статусу паремій [Колоїз 2014, с. 7].

Незважаючи на подібність до предикативних фразеологічних одиниць, прислів'я, вжиті переносно, істотно відрізняються від власне фразеологічних одиниць. Основна відмінність їх полягає у тому, що узагальнено-метафоричний зміст прислів'їв складається шляхом поєднання переносних лексичних значень слів, що входять до складу того чи іншого прислів'я. При цьому слова не втрачають своєї лексико-семантичної і семантико-граматичної самостійності, тоді як у предикативних фразеологічних одиниць лексичні компоненти позбавлені такої самостійності. Семантичні особливості прислів'їв і предикативних фразеологічних одиниць зумовлюються специфікою відображення у свідомості тієї об'єктивної реальності, яка ними позначається, тобто своєрідністю мови і мислення.

Смисловий зміст прислів'їв значно ширший, ніж в предикативній фразеологічній одиниці, і має двоплановий характер: пізнавальний або інформативний - позамовний і субстанціональний – мовний. Отже, пізнавальний, або інформативний, зміст думки – це представлене в ній знання (інформація), орієнтоване відносно конкретного відрізка реальної дійсності, а субстанціональний аспект змісту формується за рахунок тих мовних значень, які репрезентуються лексемами, що виступають у смисловій структурі речення-прислів'я знаками-інформаторами. Пізнавальний зміст думки, вираженої прислів'ям, існує у свідомості мовців як інтенція, а субстанціональний - як відповідна сентенція. На відміну від прислів'їв, предикативна фразеологічна одиниця має лише субстанціональний характер [Лановик 2005, с. 95].

В. М. Теля вважає паремії «потужним джерелом інтерпретації, тому що вони є за традицією передаваною від покоління до покоління мовою століттями сформованої культури, яка в сентенційній формі відображає всі категорії й установки життєвої філософії народу - носія мови». Авторка слушно зауважує, що мова: «не лише відтворює дійсність у наївній картині світу і відображає ставлення до її фрагментів з позицій ціннісної картини світу, а й транслює від покоління до покоління культурно-національні установки і традиції народу» [Теля 1996, с. 231].

Паремійна профілізація є одним із усталених способів аналітичного методу онтологізації концептів, що ґрунтується на розлогоді культурному потенціалі прислів'їв, приказок, загадок, афоризмів, анекдотів. Як засіб вербального аранжування концептів, вони є доволі інформативними одиницями, тому що не лише надають концептам певної раціонально-емоційної кваліфікації, але й фіксують ті значеннєві трансформації, що відбуваються в мові та культурі. О. В. Дуденко до класу паремій відносить тільки прислів'я, відокремлюючи від них приказки [Дуденко 2002, с. 19].

У зарубіжних джерелах термін «паремія» взагалі не вживається, а замість нього, як правило, ми знаходимо термін «proverb» (прислів'я), тобто

«короткий добре відомий всім вислів, що несе узагальнену думку, висновок, пораду та відноситься до таких форм фольклорної літератури, як загадка і байка» [NEB 1994, с. 168].

Оксфордський етимологічний словник тлумачить термін «proverb» як усталений у мовленнєвому вжитку вислів, приказка, крилате слово; утворено з префікса pro- + слова verbum + суфікса -ium» [ODE 1966, с. 718].

Далі словникова стаття представляє розгорнуте багатоступінчасте розкриття терміна, ключовими моментами якого є постійні ознаки, такі як стислість, небагатослівність, метафоричність, загальність вживання, анонімність, алегоричність, особлива віршована форма, передача життєвого досвіду або спостереження. При цьому прислів'я (proverb) має цілий ряд синонімів. Словник англійських синонімів і антонімів дає наступні синоніми слова *proverb*: *adage, saing, maxim, aphorism, apophthegm, saw, dictum, byword* [PDESA 1992, с. 209].

Паремії, як влучні лаконічні висловлення фольклорного походження, давно потрапили в коло наукової уваги фольклористів, літературознавців, істориків, етнографів, лінгвістів та інших дослідників. З'явилася спеціальна галузь науки – пареміологія, об'єктом дослідження якої є паремії як широке коло малих фольклорних жанрів, що охоплює прислів'я, приказки, прикмети, побажання. Під терміном паремія розуміємо прислівні народні висловлення повчального характеру, оформлені за зразком синтаксично замкнених, відтворюваних і семантично цілісних речень, поетичних за формою [Мацак, 2019].

Наразі немає чіткого визначення цьому мовному явищу. Так, М. М. Пазяк зазначає, що «термін «паремія» здебільшого вживається для визначення родового поняття жанру поряд з терміном «прислів'я та приказки», а видові поняття позначаються термінами «прислів'я», «приказка», «побажання», «вітання», «каламбур», «велеризм», «загадка» та ін., хоча нерідко обидва терміни змішуються і вживаються як синоніми [Пазяк 1984, с. 203]. Пряме підтвердження такого розуміння знаходимо в монографії

В. М. Телія: «паремії» = «прислів'я та приказки» [Телія 1996, с. 58].

Т. В. Цив'ян вважає паремії короткими текстами, нерідко обмеженими одним реченням (прислів'я, приказки, вислови та ін.) або навіть фрагментом речення (різного роду кліше). «Збігаючись формально із елементарними мовними одиницями, які не кваліфікуються як тексти вони, проте, є такими» [Цив'ян 1984, с. 111]. О. В. Дуденко розглядає поняття паремії й прислів'я як рівнозначні і вказує на їхню універсальність [Дуденко 2002, с. 13]. М. Ф. Алефіренко визначає паремію як «афоризм народного походження, що характеризується лаконічністю форми, відтворюваністю значення і переважно повчальним смислом» [Алефіренко 2009, с. 242]. Л. Б. Савенкова під пареміями розуміє «вторинні мовні знаки, замкнуті стійкі фрази (прислів'я і приказки), що є маркерами ситуацій або відносин між реаліями» [Савенкова 2002, с. 3].

В окремих наукових доробках прислів'я та приказки зазвичай не розмежовують, розглядаючи їх як невеликий за обсягом жанр, але розмаїтий за формою і змістом, походженням і художньо-образною структурою: «Прислів'я і приказки – це стійкі афористичні вислови, що у стислій, точній формі висловлюють думку про певні життєві явища, реалії дійсності, людські риси, вчинки і т. ін. у їх характерних і специфічних ознаках» [Лановик 2005, с. 537]. Водночас ніколи й ні в кого не виникало сумнівів, що прислів'я і приказки відрізняються певними структурними особливостями: перші витлумачуються здебільшого як завершені за змістом вислови, граматично й інтонаційно оформлені судження, другі – як елементи, сегменти відповідних суджень, частини прислів'їв, «прості вислови без притчі, без судження, без висновку» [Даль 1984, с. 15].

Існує чимало різних витлумачень прислів'їв та приказок залежно від аспекту та царини дослідження, та жодне з них не претендує на універсальність чи загальність, оскільки зазвичай не репрезентує повної, вичерпної кваліфікації відповідних понять.

Досить часто у сучасній лінгвістиці прислів'я і приказки називають

народними афоризмами, сентенціями, максимами. Погляди багатьох науковців сходяться на тому, що паремії і афоризми – споріднені мовні утворення і не всі збирачі паремій відмежовують паремії від афоризмів, а в багатьох пареміологічних збірках разом з прислів'ями і приказками включаються й найрізноманітніші афористичні вислови [Алефіренко 2009, с. 242]. На нашу думку, такий підхід призводить до сплутування термінології й самих жанрових різновидів паремій, а це, відповідно, ускладнює їхню лінгвістичну ідентифікацію.

У зв'язку з цим порівняємо ці поняття. Паремії – це вислови народного походження, що виражають мудрість, набуту багатовіковим досвідом [Колоїз 2014, с. 32]. Афоризм – це літературний вислів, який стисло і оригінально передає думку автора стосовно будь-якого життєвого явища або філософського поняття [Вороб'єв 2008, с. 240]. Максима і сентенція є різновидами афоризму і вживаються як короткі вислови етичного характеру.

Немає сумніву, що між прислів'ями та афоризмами є дещо спільне. Так, З. К. Тарланов виокремлює наступні спільні характеристики. І ті й інші:

- 1) належать до творів малих жанрів;
- 2) входять до контексту як цілісні одиниці;
- 3) реалізують думку в образній формі;
- 4) у комунікативному акті виконують аксіоматичну функцію [Тарланов 1999, с. 65].

Проте в останніх дослідженнях із пареміології простежується розмежування термінів «паремія» й «афоризм». О. В. Дуденко вбачає основні відмінності між ними в літературному походженні й в книжній стильовій обмеженості останнього. Розглядаючи ці мовні одиниці у дихотомії, дослідниця зводить поняття паремії до прислів'я і стверджує, що ці терміни рівнозначні, проводить зіставлення їх з афоризмом, визначає універсальність як спільну ознаку для власне паремій та афоризмів [Дуденко 2002, с. 12].

М. Ф. Алефіренко указує на конкретні відмінності власне паремій і

афоризмів у характері змісту, можливостях використання, особливостях композиції та ритміки, синтаксичній оболонці. Загалом же основні типи одиниць пареміології різняться такими ознаками:

- власне паремія – результат колективної усної творчості, афоризм – це вислів літературно-книжного походження;
- часова невизначеність власне паремії та конкретна фіксація виходу літературного твору як дата створення афоризму;
- розмовна основа власне паремійних текстів, збереження «печатки авторства» в афористиці;
- дидактичність власне паремій і факультативність цієї ознаки в афоризмах [Алефиренко 2009, с. 243].

У нашому дослідженні ми поділяємо думки тих науковців, які вважають ядерними елементами власне паремійного корпусу прислів'я та приказки, які являють собою своєрідні «інтерпретативні» акти, є знаками етнічної «традиційної» культури, що виконують роль «архіву» народної мудрості [Пермяков 1988, с. 212].

Як бачимо, диференційні ознаки паремій вирізняють їх з-поміж інших споріднених мовних одиниць. У нашому витлумаченні паремії – це одиниці пареміології, що вирізняються лаконічністю, мають афористичний характер, оформлені за зразком синтаксично замкнених, семантично цілісних відтворюваних речень, що виражають специфіку життя й побут кожної окремої національної спільноти. Їм характерна алегоричність, багатство образних асоціацій, стійкість і колективність авторства, ритмічність організації та заримованість.

Приказки та прислів'я є продуктом народної творчості, у яких закладений глибокий зміст, який осмислюється та переповідається, у яких зображені різні життєві явища, явища суспільного життя, побуту та природи. Ф. Медведєв визначає прислів'я як «стислий і влучний, образний, здебільшого народний вислів, що стосується різноманітних явищ життя. Їх застосовують у мові для розкриття багатьох типових життєвих обставин і ситуацій»

[Медведєв 1978, с. 59]. Приказка, на думку С. Єрмоленка, «близький до прислів'я влучний, афористичний, іноді розмовний вислів» [Єрмоленко 2009, с. 137].

Паремії (прислів'я та приказки) – це невід'ємна складова духовної культури народу, вони вражають близькістю життєвих поглядів, точністю, влучністю, проникливістю та мудрістю виразів. Вони втілюють багатство мови і культури і відображають філософські та психологічні поняття: сутність людського буття, думки людей про світ, любов, життя, зраду та ін. [Новосадська 2019].

Правильне та доречне використання людиною прислів'їв і приказок надає мові неповторну своєрідність та особливу виразність.

Тематика англійських прислів'їв та приказок загалом стосується розмірковування на вічні філософські теми, пов'язані із людськими взаєминами, родинним життям, чеснотами та вадами людини, її місцем і роллю в суспільстві. Тому найчисленнішими в обох мовах є прислів'я та приказки про дружбу і ворожнечу, любов і ненависть, мудрість і дурість, багатство і бідність, дім, шлюб, сім'ю.

Найбільшу увагу заслуговують такі тематичні групи, що представляють:

1. Риси характеру людини, її вчинки та відносини у сім'ї, колективі, чи суспільстві.
2. Прислів'я, що представляють моральні цінності та побутові реалії.
3. Прислів'я, що вказують на тісний зв'язок народу з середовищем перебування.
4. Прислів'я, що відображають відносини у сім'ї [Ямкова 2014, с. 290].

Проте в англійському паремійному фонді існують окремі тематичні ділянки, що відбивають специфічні інтереси мовного колективу. Прислів'я та приказки можна умовно поділити на кілька тематичних груп, де значення змісту паремій можна зрозуміти лише після переосмислення окремих її компонентів [Пирогов 2003, с. 12]. В корпусі англійських прислів'їв та приказок такою специфічною домінантною є тема медицини і здоров'я

[Дубенко, с. 49].

Спираючись на результати пареміологічних досліджень, виокремлюємо низку диференційних ознак паремій: універсальність, стабільність, стійкість, відтворюваність, лаконічність, дидактичність, синтаксична замкненість. Вважаємо, що паремія – це особлива одиниця мови, морально-етичний вислів, що виконує функцію повчання, у якому знаходять відображення й оцінку культурно-значущі феномени народного життя. Паремія є родовим поняттям щодо прислів'їв, приказок, прикмет, афоризмів.

1.3 Структурні особливості англomовних паремій

Не викликає сумнівів той факт, що адекватне розуміння теперішнього і минулого будь-якого народу неможливе без знання його історії взагалі та мови зокрема. Тому одним із джерел вивчення як мов, так і характеру та світогляду народу є паремії (від грец. *pareimia* - прислів'я або лат. *proverbium* - приказка, прислів'я), які трактуються як видове позначення фольклорних малих жанрів афористичного спрямування. Крім того, саме паремії містять уявлення про норми співіснування і взаємодії людей та представляють їх цінності.

У прислів'ях та приказках відображено багатий історичний досвід народу, уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю, побутом та культурою людей. Правильне та доречне використання прислів'їв і приказок надає мові неповторну своєрідність та особливу виразність.

Саме образно-емоційне відображення навколишнього середовища знайшло свою реалізацію у структурних та семантичних особливостях прислів'їв і приказок. В основі багатьох із них виразно використовується той чи інший образ [Медведев 1978, с. 431].

Отже, ефективність впливу на слухача прислів'я, як і будь-якого іншого риторичного висловлення, досягається за рахунок специфічного використання

відповідних мовних засобів [Hernadi, 2019], здатних певною мірою порушити звичайний слововжиток. Подібне перетворення може стосуватися лексичної та граматичної семантики (метафора, метонімія та інші види образного вживання слів та форм), синтаксичної структури висловлення (фігури експресивного синтаксису) та фонаційно-просодичних явищ (алітерація, асонанс, редуплікація, пролонгування, акцентуація, ритм, паузація, інтонаційний паралелізм тощо) [Тараненко 2003, с. 94].

З огляду на це, більш детального розгляду потребує специфіка взаємодії лексичних, граматичних та фонетичних засобів оформлення прислів'їв, яка сприяє досягненню необхідного стилістичного ефекту, а, отже, і реалізації емоційно-вольового та естетичного впливу на адресата, а також слугує основою для дослідження лінгвокультурного потенціалу пареміологічних одиниць англійської мови.

У дослідженні об'єктом лінгвокультурного моделювання виступають прислів'я та приказки, що за своєю поверхневою маніфестацією є реченнями. Різні аспекти моделювання речень достатньо розроблені у вітчизняній лінгвістиці. Серед українських учених дослідженню системно-функціональних особливостей англійських прислів'їв присвятила свій науковий доробок О. В. Корень [Корень 1999, с. 141]. На наш погляд, вагомими напрацюваннями стало визначення нею статусу прислів'їв у парадигмі нетипових текстів.

Відповідно до концепції науковця, прислів'я утворюють особливу групу комунікативних одиниць у парадигмі текстів малих форм, що об'єктивується їх поверхневою структурою, вираженою одним простим чи складним реченням. Також у роботі простежується діасинхронічний підхід до вивчення об'єкта дослідження, що підтверджується авторською тезою стосовно того, що прислів'я – це відкрита парадигматична група, в якій специфічно відображається мовна картина світу, а їх структурно-семантична модифікація зумовлена загальними законами розвитку мови. Проведений аналіз функціонування прислів'їв у тексті дозволив виявити деякі тенденції їхнього

розвитку: по-перше, вони підлягають скороченню, по-друге, набувають структури простого розповідного речення з маркованою контемпоральністю. Зауважимо, що в аналізованій праці виокремлено декілька тенденцій розвитку прислів'їв, що відкриває напрямки подальшого більш глибокого вивчення динаміки змін англомовних прислів'їв.

За словами М. В. Буковської [Буковская 1990, с. 13], кожний художній твір - це твір мовленнєвий, а отже, він репрезентує деяку звукову послідовність, із якої виникає послідовність слів, фраз, речень. Ефект впливу тексту на слухача досягається за допомогою звукової сторони твору, яка складає одне ціле з ритмом і значенням, і окремо від них не може впливати на слухача.

В структурі прислів'їв та приказок знаходять реалізацію різноманітні мовні засоби, зокрема фонетичні. До фонетичних засобів відносяться римовані співзвуччя, алітерація і асонанс, які є важливими виразними засобами, оскільки сприяють стійкості та запам'ятовуванню прислів'їв і тісно взаємодіють з їх значенням.

Рима, або співзвучність закінчень, являє собою надзвичайно важливу рису в складі прислів'їв; у ній відбивається музичне чуття народу, його підсвідоме прагнення до повноти й краси звуку. Рима надає закінченій форми прислів'ю, вершить будову, робить прислів'я (звичайно, відносно) нерухомим і разом з тим таким, що легко запам'ятовується [Кунин 1986, с. 37].

Римоване співзвуччя широко поширене у пареміях. У прислів'ях зустрічаються рими різних типів, таких як: повна чоловіча, точна або ідентична чоловіча рима, повна жіноча рима.

Поширеним явищем, характерним для структури паремій, є алітерація. Алітерація у широкому розумінні - це повторення голосних та приголосних звуків на початку близько розташованих наголошених складів. За своєю природою алітерація буває різних типів, але найбільш розповсюдженим є алітерація з повторенням одного звуку, наприклад: *Where there is a will there is a way; He that will eat the kernel must crack the nut; What we do willingly is easy;*

No sweet without some sweat.

Іншим фонетичним засобом, характерним для структури паремій, є асонанс, тобто повторення наголошених голосних у рядку або фразі, або на її кінці у вигляді неповної рими [Ахманова 1966, с. 224], наприклад: *Good health is above wealth.*

Отже, для прислів'їв та приказок характерними є взаємодія різних фонетичних засобів, проте найбільш акцентними у реалізації стилістичних функцій паремій вважаються рима, асонанс та алітерація, які слугують ритмічній організації та римуванню прислів'їв і приказок, що, у свою чергу, сприяє їх кращому запам'ятовуванню у процесі комунікації.

Результати ряду досліджень свідчать, що текст паремій за час свого існування набуває деяких лексико-граматичних змін [Kuusi 1998]. Лінгвісти в пошуках об'єктивних методів дослідження часто звертаються до моделювання. Проблема моделювання тих чи інших одиниць мови є такою, що постійно розроблюється у сучасній лінгвістиці. Не є виключенням і пареміологія. У фонді кожної мови існують чіткі моделі прислів'їв, а самі прислів'я зводяться до кінцевого списку [Гвоздев 1983, с. 18]. Вважається доцільним систематизувати пареміологічні одиниці за їх формально-змістовним аспектом. Структура та семантика прислів'їв зумовлює появу та функціонування структурно-семантичних моделей цих одиниць. Правомірність появи моделей прислів'їв об'єктивується їх поверхневою структурою, конструйованою за певними традиційними фреймами, що корелюють з глибинною підтекстовою інформацією та прагматичними настановами.

За структурними ознаками прислів'я традиційно відносяться дослідниками до текстів малих форм фольклору, які також називають малими жанрами семіотичної системи фольклору [Gillian 1996, р. 133], малими жанрами афористичного фольклору [Аникин 1987, с. 9], малими літературними формами (фольклорними або авторськими), нетиповими текстами малої форми [Pawley 1990, р. 192], малими текстами-кліше

[Encyclopedia Americana 1985, p. 586], малими літературно-художніми формами тощо та відносять до них міні-казку, байку, велеризм, афоризм, лімерик, загадку, прислів'я тощо [Мерзлікіна 2001, с. 69].

Традиційно однією з диференційних ознак прислів'я вважається стійкість його структурно-змістової основи [Yankah 2000]. Відомо, що прислів'я відносяться до текстів жорстокого типу [Дмитренко 2000, с. 85], які функціонують у синтаксично замкнутому вигляді [Кунин 1986, с. 127]; для них характерні високий ступінь структурної цілісності, простота синтаксичної побудови та відсутність ускладнених лексико-граматичних засобів. Типовою ознакою прислів'їв є й те, що їхня синтаксична структура побудована за моделями простого або складного речення [Вяльцева 1990, с. 13]. Вони актуалізуються як розповідні чи спонукальні типи висловлень у стверджувальній або заперечній формі [Корень 1999, с. 143].

За словами О. В. Корень прислів'я та приказки належать до нетипових текстів, які відрізняються відсутністю сильних позицій, фабули, структурно-композиційних параметрів звичайних текстів, зафіксованого авторства та дійових осіб, утворюючи особливу групу комунікативних одиниць у парадигмі текстів малих форм. Мала форма паремійних одиниць пояснюється їх поверхневою структурою, складеною з одного простого чи складного речення. З точки зору поверхневої структури, домінантними є двоскладові речення з підметом та присудком та односкладові речення.

Двоскладові речення-прислів'я складають найбільшу групу паремійних одиниць. Спектр значень охоплює поле бажаності, переваги, попередження, що відбиває стереотипи світобачення і поведінки представників певного етносу, наприклад: *All cats are grey in the dark; Small rain lays great dust*. Більше того, традиційно поверхнева структура прислів'їв та приказок тяжіє до скорочення, що призводить до їх редукування: прислів'я та приказки, перетворюючись в окремі фрагменти, набувають статусу номінативних одиниць: *No flies on him; Birds of a feather; Nine lives; Jack of all trades* [Захарова 2001, с. 116].

Паремії репрезентовані трьома синтактико-структурними типами: розповідним (1), спонукальним (2), питальним (3): 1) *Careless shepherds make many a feast for the wolf*; 2) *Choose a book as you choose a friend*; 3) *What can you get (have) of the cat but her skin?* Окличні прислів'я, як зазначає О. В. Кунін, в англійській мові не представлені [С. П. Коновець 2000, с. 9]. Щодо категорії часу, в англійських прислів'ях переважає форма теперішнього часу та позачасова форма дієслова, дуже рідко – минулий час: *Diamond cut diamond* [Баранцев 1973, с. 150].

У масиві паремій виділяються чотири загальні типи прислів'їв: питальні, розповідні двоскладові, односкладові непередикативні та односкладові передикативні (головним чином імперативні), кожен з яких характеризується конкретними конституційними, змістовними та прагматичними властивостями. Багате різноманіття моделей властиве для розповідних прислів'їв (з простим та складним синтаксисом). Моделі з формою простого розповідного речення головним чином репрезентовані типами S+P, S+P+DO, S+P+IO, S+P+AM, S+P+IO/DO+AM та інші (де S – підмет, P – присудок, DO – прямий додаток, IO – непрямий додаток, AM – різні обставини (часу, місця, причини і т.д.) [Хавхун 1998, с. 17].

Необхідно зазначити, що двоскладові речення-прислів'я утворюють найбільшу групу пареміологічних одиниць. У них проявляються головні тенденції розвитку паремій. Спектр значень охоплює поле асертивної бажаності, переваги, попередження, що інкорпорується у глибинну структуру прислів'їв з метою прищепити та скоординувати стереотипи світобачення і поведінки представників певного етносу.

Отже, синтаксична структура прислів'їв зазвичай будується за моделями простого або складного (складносурядного та складнопідрядного) речення [Коновець 2000, с. 10]. Як правило, прислів'я включають 2-7 слів, що відповідає можливостям оперативної пам'яті і мовця, і слухача [Милюкова 1987, с. 87] [Hirsch 2002]. Стверджувальні або заперечні комунікативні типи висловлень репрезентуються у прислів'ях трьома

синтактико-структурними підтипами: розповідним, спонукальним і питальним (напр., *Life begins at forty, Give credit where credit is due, Why keep a dog and bark yourself?*), із домінуванням стверджувальних форм (99,26% серед досліджуваних [Pawley 1990, p. 201] 450 одиниць). Крім того, притаманні спонукальним прислів'ям імперативність та директивність можуть бути виражені за допомогою розповідної моделі [Kuusi 1998].

Результати ряду досліджень свідчать, що текст паремій за час свого існування набуває деяких лексико-граматичних змін. Визначення допустимих меж лексико-граматичної варіативності прислів'я, яка не порушує його дидактичного змісту слід віднести до питань, що не отримали до цих пір остаточного вирішення.

Так, з одного боку, константність структури прислів'я [Денисов 1987, с. 25] [Молчанова 2004, с. 93] [Ковалів 2007, с. 21] [Пропп 2001, с. 18] дозволяє відносити його до класу лексикалізованих реченневих основ (*lexicalized sentence stems*), як, наприклад, прислів'я *A stitch in time saves nine*, на відміну від речення *A stitch in time saves twenty-six*, яке втратило статус конвенційного прислів'я. З прикладу видно, що лексичні зміни у складі прислів'я можуть призвести до появи варіантів, що є граматично правильними реченнями, але вже не сприймаються як прислів'я, оскільки традиційність вживання прислів'я забороняє зміни в його лексико-граматичній основі [Avdikos 2019].

Аналіз варіантів одного й того ж прислів'я, які містяться у пареміографічному словнику показав, що зміни у лексико-граматичному складі прислів'їв можуть включати: вживання синонімів (напр., *It is an ill bird that fouls its own nest – It is a foul bird that defiles its own nest*), заміну архаїзмів на більш уживані лексичні одиниці (напр., *Burnt bairns dread the fire – A burnt child dreads the fire*) [Дубенко 2011, с. 117], варіативність модальних дієслів (напр., *Accidents will happen in the best regulated families – Accidents can occur in the best regulated families*), прийменників (напр., *The appetite comes with eating – The appetite comes in eating*), артиклів (напр., *Curiosity killed the cat – Curiosity killed a cat*), числа іменника (напр., *Don't cross the bridges before you*

come to them – Don't cross the bridge till you get to it), часових форм дієслів (здебільшого, взаємозамінність форм теперішнього та майбутнього неозначених часів) (напр., *Bygones are bygones – Bygones shall be bygones*), вживання пасивного стану замість активного (напр., *You cannot catch old birds with chaff – Old birds are not to be caught with chaff*), зміни у тема-рематичному членуванні (напр., *The darkest hour is that before the dawn – It is always darkest before the dawn*), наявність синтаксичних розширювачів (обставини, означення) (напр., *Appearances are deceptive – Appearances often deceive*), сполучникового й безсполучникового зв'язку (напр., *Art is long, time is fleeting – Art is long and time is short*), варіювання типів підрядних речень (напр., *If the cap fits, wear it – Those whom the cap fits, let them wear it*) тощо. При цьому необхідно зазначити, що зміни у лексико-граматичному складі прислів'я обмежуються відносною стабільністю його образної структури та вживаних лексичних одиниць [Avdikos 2019].

Отже, однією з диференційних ознак прислів'їв та приказок вважається стійкість їх структурно-змістової основи, оскільки вони відносяться до текстів жорстокого типу, для яких характерні високий ступінь структурної цілісності, простота синтаксичної побудови та відсутність ускладнених лексико-граматичних засобів. Типовою ознакою прислів'їв є й те, що їхня синтаксична структура побудована за моделями простого або складного речення. Вони актуалізуються як розповідні чи спонукальні типи висловлень у стверджувальній або заперечній формі. Аналізуючи пареміологічний фонд англійської мови, доходимо висновку, що лексико-граматичні засоби (архаїзми, синоніми, пасивний стан, розповідне двоскладове речення, порівняння, модальні дієслова, синтаксичні розширювачі) зустрічаються у структурі майже кожної паремії [Шутова 2017, с. 247].

При конкретному застосуванні того чи іншого образу зміст висловлюваної думки стає особливо яким і дохідливим [Мостовий 1993, с. 68]. Наприклад, таке поняття як «праця» відтворюється у англійських прислів'ях за допомогою різних образів: *A cat in gloves catches no mice; He that*

would eat the fruit must climb the tree.

Образність цих прислів'їв досягається стилістичними засобами, які містяться в образній основі вислову. Під стилістичним засобом розуміється спрямоване і свідоме посилення певної структури або семантичної риси мовної одиниці (нейтральної чи експресивної), яке досягло узагальнення і типізації і стало таким чином образом породжуючої моделі [Colls 2019].

Взагалі стиль – це не лише сукупність прийомів, а й відбиття у повідомленні сприйняття оточуючої дійсності, образного бачення світу та образного мислення, невід'ємного від емоційної оцінки за рахунок поєднання стилістичних засобів, які поділяються на образотворчі та виразні [Бабик 2001, с. 52].

Образотворчими засобами мови називають усі види образного вживання слів, словосполучень та фонем, об'єднуючи їх загальним терміном «тропи». Їх суть полягає у зіставленні поняття, яке представлено у традиційному вживанні лексичної одиниці, з поняттям, яке передається цією ж одиницею у художній мові при виконанні спеціальної стилістичної функції. Найважливішими тропами характерними для прислів'їв, є метафора, метонімія, зіставлення, епітети та перифраз.

Виразні засоби, або фігури мовлення, не створюють образів, а підвищують виразність мовлення та посилюють емоційність за допомогою евфонічних, фонетико-стилістичних засобів: рими, алітерації, асонансу. Цей розподіл стилістичних засобів на образотворчі та виразно-умовні, оскільки образотворчі засоби, тобто тропи, можуть виконувати також експресивну функцію, а виразні можуть брати участь у створенні образності та зображенні.

Прикладом образотворчо-виразних засобів є метафора, а її репрезентацію у структурі паремій можна розглянути у такому прислів'ї: *Nightingales will not sing in a cage*. У структурі цього прислів'я зустрічається не одна метафора. Перша метафора «*cage*» ототожнюється з неволею; друга метафора – це «*nightingale*», яка означає людину. Взагалі вживання двох метафор в одному вислові одночасно робить його цілком метафоричним

[Осипов 1999, с. 208].

Метафора - не єдиний троп, який є найчастотнішим у структурі прислів'їв. Привертає увагу велика кількість метонімії. У метонімічному значенні зустрічаються слова, в яких має місце зв'язок між почуттями та органом, який його створює, між органом та людиною, до якої він належить. Приклад вживання метонімії можна розглянути у таких прислів'ях: *An ox is taken by the horns and a man by the tongue*); *A honey tongue, a heart of gall* [Касарес 1958, с. 149].

У цих прислів'ях слово «tongue» вживається у метонімічному значенні, а саме позначає процес мовлення, слова, які можуть нашкодити людині, поставити її у скрутне становище, або слова, промовлені не від щирого серця.

Як ми вже побачили, метонімія відрізняється від метафори. Метафора, як правило, визначається [Єрченко 1994, с. 14] як приховане порівняння, здійснюване шляхом застосування назви одного предмета до іншого і виявляє, таким чином, будь-яку важливу рису іншого. Метонімія, на відміну від метафори, яка базується на асоціації за схожістю, троп, який базується на асоціації за суміжністю. Вона полягає в тому, що замість назви одного предмета вживається назва іншого, пов'язаного з першим постійним внутрішнім та зовнішнім зв'язками [Арнольд 2002, с. 372].

Іншою фігурою мовлення, яка часто зустрічається у прислів'ях, є повтор звуків, слів, морфем, синонімів. Повтори виконують функцію посилення, а лексеми, які повторюються, в більшості випадків стоять поряд.

Аналізуючи пареміологічний фонд англійської мови, доходимо висновку, що образотворчі стилістичні засоби (метафора, метонімія, зіставлення, епітет, перифраз) зустрічаються у структурі майже кожної паремії. Але крім образотворчих засобів ми стикаємося також із виразними засобами (рима, алітерація, асонанс), які, на відміну від перших, не створюють образів. Вони підвищують прагматичний ефект висловлювання та посилюють його емоційність за допомогою звукового оформлення [Fox 2004, с. 267].

На теперішній час вирізняють понад десять різновидів паремій. Їх першим

видом є вітання, тобто сталі вислови-кліше, які вживаються при зустрічі знайомої людини. Окрему групу становлять святкові вітання, або усталені фрази, якими вітають один одного лише у певні свята. Побажаннями називаються словесні мініатюри зичення добра, щастя, матеріального статку, а тостами - застільні побажання, висловлені господарям дому або гостям. Побажання-подяки, прощання, формули-побажання до певних нагод (з нагоди народження дитини; застосовані у похоронному обряді) також є пареміями [Ахманова 1996, с. 136]. Прокльони (своєрідні форми вираження почуття незадоволення, обурення, досади, гніву з висловленням побажання зла чи загибелі іншій людині), присяги (словесні формули, якими людина підтверджує правоту своїх слів із зазначенням, що у разі обману чи невиконання обіцяного, лихо або нещастя повинно впасти на неї), приказки-застереження (формули, якими один співрозмовник спиняє іншого або й самого себе, щоб не сказати зайвого) також відносять до паремійних одиниць.

Крім того, на думку М. Лановик та З. Лановик, до паремій належать прикмети (сталі вислови, в яких певні явища природи відповідно до змін пір року пов'язуються з кліматичними чи погодними змінами, що впливають на наслідки хліборобської праці), народний календар (перелік прикмет на кожен день року і пов'язана з ним народна мудрість), народні порівняння (стійкі словесні формули, в яких одні предмети, явища або дії зіставляються з іншими предметами, явищами або діями на основі спільності, подібності, спорідненості) [Лановик 2005, с. 487] [Лейчик 2003, с. 20].

Інші автори [Раєвська 1991, с. 74] відносять до паремій і афоризми, оскільки вони є короткими влучними оригінальними висловами, в яких узагальнена, глибока думка висловлена у стислій лаконічній формі, інколи несподівано парадоксальній.

Щодо гумористичних різновидів паремійних одиниць, то сюди належать каламбури та стягнені анекдоти. Каламбури, або сталі фрази, побудовані на зіставленні чи поєднанні непеєднуваних, несумісних понять та явищ, що набуває форми нісенітниць, вживаються, здебільшого, в сатиричному й іронічному

контекстах. Стягнені анекдоти, або діалогічні каламбури, в лаконічній формі в кількох репліках передають комічну ситуацію. Як й інші каламбури, вони побудовані на мовних парадоксах чи використанні прийому невідповідності. До жанрів дитячої пареміографії належать також казкові зачини і кінцівки, дитячі примовки, скоромовки, дразнилки. Видатний російський письменник М. Горький називав прислів'я та приказки «афоризмами» [Голубовська 2004, с. 146] і вважав, що вони зразково формують весь життєвий, соціально-історичний досвід народу.

Як бачимо, думки щодо статусу пареміологічних одиниць є досить різноманітними, проте дослідники доходять одностайності в тому, що до паремій слід відносити прислів'я і приказки, які й будуть проаналізовані в нашій роботі. Розглядаючи мовну специфіку паремій, необхідно зазначити, що особливості мови виражаються, крім інших чинників, через прислів'я та приказки. Велика їх кількість позначає специфічні національні риси, а своїм корінням вони сягають в давнішню історію народу, його побут, звичаї, традиції. Тому прислів'я та приказки є безмежним мовним багатством народу, що створювалось упродовж віків, оскільки в них міститься багатотисячолітній досвід суспільного розуму.

РОЗДІЛ 2

ПАРЕМІОЛОГІЧНИЙ ФОНД СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ ЕТНОСПЕЦИФІКИ БРИТАНСЬКОГО ХАРАКТЕРУ

2.1 Ставлення до соціуму

Англійські прислів'я та приказки втілюють багатство мови та культури, оскільки в них відбивається менталітет народу, його побут, звичаї та традиції. Вони відображають філософські та психологічні поняття: чутність людського буття, думки людей про світ, любов, життя, зраду. Це ніби моральні правила, якими слід користуватися в повсякденному житті; вони містять рекомендації чи застереження, схвалення чи осуд, адже увібрали в себе досвід багатьох поколінь.

Англійський менталітет є змішанням різних етнічних груп: англійці, кельти, сакси, юти, фрізи та представники багатьох інших народів залишають слід в їх культурі і характер, надавши їм таких рис, якими зараз так славляться «типові» англійці.

На сьогоднішній день велике значення надається іноземній мові. Багато людей живе і працює за кордоном, що призводить до неминучих контактів з людьми, які є носіями іншої культури, а значить, і іншого національного характеру. Прояв ментальності народу і національного характеру видно в мові.

Знання мови допомагає відчутти багатство і глибину культури народу, осягнути цінності та ідеали цього народу. Вивчення прислів'їв і приказок сприяє розумінню менталітету і національного характеру носія мови. Тому, хочемо представити дослідження англійських паремій, які відповідно окреслюють позитивні риси британського національного характеру.

Відомо, що велику роль у британському націогенезі відіграли ізоляція країни від решти Європи та швидке раннє економічне зростання. Жителям

острівної держави Великобританія, яка довгий час володіла великою кількістю завойованих колоній по всьому світу, притаманна здатність бути **сильними** (*As strong as a bull; Best defence is offence; Might goes before right; There is a great force in soft command*) та **незалежними** (*Too many cooks spoil the broth; Praise the sea but keep on land*). На острові завжди мінлива погода, тому однією із повсякденних тем для англійців була тема про погоду, адже від цього залежав майбутній розпорядок дня, планування побутових потреб, а, інколи, і готовність в будь-яку хвилину до змін у житті. Це говорить про їх **самостійність** (*An old ox makes a straight furrow; Adversity is a great schoolmaster; Every miller draws water to his own mill; Self done is well done*).

Цьому ж сприяло і насаджувалося в недалекому минулому пуританство, принципи якого вимагали самодисципліни і вміння володіти собою. Також релігійний фактор зробив значний вплив для вкорінення **віри** в серцях британського народу, про що свідчать прислів'я, де часто згадуються *God, Devil, Hell* (*He that serves God for money will serve the devil for better wages; Lord (God, Heaven) helps those (them) who help themselves; Man proposes but God disposes; Needs must when the devil drives; Since Adam was a boy; The devil is not so black as he is painted; The devil knows many things because he is old; The devil lurks behind the cross; The devil rebuking sin; The way (the road) to hell is paved with good intentions*).

Допитливість англійців дозволила їм познайомитися з кращими з того, чим володіють інші народи, і все-таки вони залишилися вірні своїм традиціям. Захоплюючись французькою кухнею, англієць не стане імітувати її у себе вдома. Англійці завжди зберігають свою індивідуальність.

Не можна стверджувати, ніби англійці ніколи не змінювалися. Зміни відбуваються постійно, але ці відмінності, такі помітні зовні, не зачіпають нації. Добре це чи погано, але споконвічні риси англійської натури як і раніше залишаються якимось спільним знаменником, надають глибоке вплив на національний характер і загальний стиль життя.

Відомо, що англійці люблять відпочивати, але й тут знаходить відображення

їх самотність. Одним з найпопулярнішого дозвілля англійців є садівництво. Після восьми годин роботи на заводі увесь інший день вони готові працювати в городі, тільки щоб потім помилуватися на плоди своєї праці. Ще однією пристрастю англійців вважаються домашні тварини. Вони з ніжністю ставляться до всіх тварин. У парках можна побачити птахів, які нітрохи не бояться людини. Для живності в Англії людина - друг і годувальник. Англійські сім'ї ставляться до тварин як до своїх дітей.

Немає народу в Європі, у якого б звичай зводився в такий недоторканий закон. Раз звичай існує, який би він не був дивний, смішний або оригінальний, жодний добре вихований англієць не наважиться його порушити. Хоча англієць політично вільний, він строго підпорядковується громадській дисципліні та укоріненим звичаям. Англійці багато подорожують і завжди намагаються дізнаватися більше фактів, але зовсім мало зближуються з народами країн, які відвідують. В Англії ніщо не перетворюється в руїни, ніщо не відживає свій термін: поруч з переказами тісняться нововведення.

Англієць має природжену здатність до шукання пригод. Флегматик по натурі, він здатний пристрасно захоплюватися усім великим, новим, оригінальним. Якщо життя англійця складається таким чином, що він позбавлений можливості вести важку боротьбу з життєвими перешкодами, то він починає страждати нестерпною нудьгою. Тоді від гнітючої нудьги приймається шукати розваги в найдивніших пригодах.

Звідси в нього зародилася така риса характеру як **обережність**, яку підтверджують наступні прислів'я та приказки: *Choose neither woman nor linen by candle-light; Don't change horses in the middle of the stream; It takes all sorts to make a world; So many countries, so many customs; So many men, so many minds; Tastes differ; He is wise that is ware in time; A danger foreseen is half avoided; Let sleeping dogs lie; The squeaky wheel gets the grease; A trout in the pot is better than a salmon in the sea.*

Поряд з обережністю є ще одна особливість британського характеру – **проникливість**: *All are not friends that speak us fair; All are not hunters that blow*

the horn; All are not merry that dance lightly; All are not saints that go to church; All truths are not to be told; Every man is an architect of his own fortune; The leopard cannot change his spots; What is done by night appears by day.

Англійці терпимі до чужої думки. Важко уявити собі, до якої міри у цього народу сильна пристрасть до парі. Феноменом є також поширення клубів. Клуб вважається будинком, сімейним святилищем, таємниці якого нікому не можна порушувати безкарно. Вигнання з клубу - найбільша ганьба для англійця.

Концепт *fair play* вживався спочатку стосовно спортивних заходів та поведінки джентльменів, які в них беруть участь. Пізніше відбулося розширення його смислової сфери. «Чесна гра» означає, що джентльмени грають за правилами і в житті.

Fair play викликає асоціації з англійської чесністю і повагою до інших. У національному культурному світі велику роль грає дотримання писаних і неписаних правил, дейсних не тільки під час, але також до і після гри. При цьому правил дотримуються як переможці, так і переможені.

В основі *fair play* - властивість англійської ментальності, яке можна назвати *gentleman's agreement* (джентльменська угода). Це усна угода, основана на взаємній довірі.

Не дивно, що британських джентльменів завжди хвилював принцип **чесності**, про що нам розповідають такі паремії: *A clean fast is better than a dirty breakfast; A clean hand wants no washing; A clear conscience laughs at false accusations; A quiet conscience sleeps in thunder; Better suffer for truth than prosper by falsehood; Honesty is the best policy; Truth gives wings to strength; An honest look covers many faults; He is wise that is honest; To a crafty man, a crafty and a half.*

В англійському розумінні справедливо лише те, що законно. Таке трактування підтверджує й ідіома *fair and square*. Таким чином, в свідомості британців чесним є те, що не суперечить здоровому глузду, правилам та закону.

Прагматизм та стриманість аж ніяк постійно не були рисами англійського характеру для «веселою старої Англії», де верхи і низи суспільства швидше відрізнялися буйною вдачею, де для зухвалої поведінки не було моральних

заборон. Принципи «джентльменського поведінки», були зведені в культ лише при королеві Вікторії. І вони взяли гору над крутим нором «старої Англії». Але англійцеві і тепер доводиться вести постійну боротьбу з самим собою, з пристрастями свого темпераменту, що рветься назовні. (Варто згадати поведінку англійських футбольних фанатів). І такий жорсткий самоконтроль забирає надто багато душевних сил.

Виходячи з того, що британці – прагматичний народ, дружба серед них має доволі специфічний характер. У колективній свідомості англомовного етносу вірна **дружба** також спримається як явище цінніше: *A friend in need is a friend indeed; A hedge between keeps friendship green; Old friends and old wine are best; They are rich who have true friends; A friend in the market is better than money in the purse; He that has found a faithful friend has found treasure; Friends are better than sacks of gold; A good friend is a great treasure; No treasure's better than a faithful friend.*

В англійських пареміях розмежовуються поняття ‘друг’, ‘приятель’ та ‘знайомий’. За одним англійським прислів'ям відмінність між першими двома поняттями чимала: *There is a lot of difference between friends and acquaintances.* Знайомих може бути багато, а друзів – ні: *Have many acquaintances but few friends.* Їх, як і книжок, має бути мало, але вони повинні бути добрими: *Books and friends should be few but good.* Оскільки хто дружить з усіма, не дружить ні з ким: *A friend to all is a friend to none / A friend to everyone is a friend to nobody; Everybody's companion is nobody's friend.* Англійці, у свою чергу, підкреслюють рідкісність вірного друга, порівнюючи його з діамантом, цінним та рідкісним водночас: *A faithful friend is as rare as a diamond; True friends are like diamonds, precious and rare.* Дружба вимагає часу та випробувань для переходу до зрілого етапу розвитку відносин, для того, щоб стати дійсно справжньою: *Before you make a friend eat a bushel of salt with him.*

Паремії демонструють думку про те, що кількість друзів, або навіть їхня наявність чи відсутність, залежить від матеріального становища людини. Так, щастя, достаток, багатство приваблюють численних друзів: *Short debts make long*

friends; He that has a full purse never wanted a friend, Friendship and importunate begging feed at the same dish, але не завжди справжніх, оскільки, із погіршенням матеріального становища чи появою проблем кількість друзів кардинально зменшується, вдавані друзі кудись зникають: *In time of prosperity, friends will be plenty*.

Із цього переліку прислів'їв слід відзначити, що британцями цінуються тільки справжні друзі, які перевірені не тільки роками, а й важкими життєвими ситуаціями. Так як вище ми сказали, що існував культ приватності життя, то й відношення до дружби було особливе – другом британцеві могла стати тільки перевірена роками людина, яка втручається в приватне життя по мінімуму, а ще британці дуже не люблять пов'язувати дружбу з грошовими відносинами, бо вважають, що гроші марнують будь-яку дружбу, тим більше борги між друзями. З дружелюбністю межує інша риса англійського характеру – **гостинність**, яка також має певні відмінності у зв'язку із невтручанням в особисте життя британця. Відомо, що у Великобританії гостинність має свої межі та для того, щоб прийти до когось додому, необхідно отримати запрошення або завчасно попередити, коли збираєтесь прибути. Про подібне відношення говорять наступні паремії: *The best fish smell when they are three days old; Uninvited guests sit on thorns; A surprise guest brings unrest; A constant guest is never welcome*.

Впевненість англійців в тому, що в їхній країні живеться краще, ніж в інших, незмінна. Внаслідок цього, на гостей з інших країн нерідко дивляться з певною часткою переваги і презирства. Це властивість характеру, разом з гордістю, здатності приймати чужі звичаї і культуру з обережністю, необхідністю строго слідувати етикету, не дозволяють англійцям зближуватися з народами інших країн.

Англієць дуже марнославнолюбний. Він упевнений, що в його батьківщині все йде краще, ніж у інших. Тому він дивиться на іноземця зарозуміло, з жалем і нерідко з повним презирством. Цей недолік у англійців розвинувся внаслідок відсутності товарищескості і перебільшеного свідомості своєї переваги над іншими. Внаслідок цього серед англійських прислів'їв існує ряд, який описує

марносла́вство британців: *Each bird loves to hear himself sing; Pride goes before a fall; In a calm sea every man is a pilot; As brave as lion with a lamb; A fly on the wheel.*

Люди вважають, що причинами марносла́вства є наступне:

- високе положення в суспільстві, влада: *Climb not too high lest the chips fall in thine eye; He sits not sure that sits too high; He who climbs too high is near a fall; high and mighty; High places have their precipices; high-handed; The bigger they are, the harder they fall; The higher standing, the lower fall; The higher the mountain, the greater descent; The higher you climb, the harder you fall; The highest tree has the greatest fall;*
- надмірна гордість: *A big head and little wit; Empty vessels make the most sound; The boughs that bear most, hang lowest; The heaviest head of corn hangs its head lowest;*
- успіх, особливо швидкий темп кар'єрного зростання: *Hasty climbers have sudden falls; Up like a rocket, down like a stick;*
- багатство: *Plenty breeds pride; Pride is a luxury a poor man cannot afford;*
- антивірування: *Heresy is the school of pride.*

Цілі, які переслідує зарозумілий чоловік, зводяться до демонстрації своїх вищих моральних якостей, а також показу своєї винятковості за допомогою самопохвали (*All mouth and trousers; Blow your own trumpet; Toot on your horn; Empty vessels make the most sound; Every spat nowadays calls itself a herring; He that praises himself spatters himself; Jeerers must be content to taste of their own broth; Man's praise in his own mouth stinks; One Englishman can beat three Frenchmen; Self-praise is no recommendation; The kettle calls (calling) the pot black; The pot calling the kettle black; The pot cannot call the kettle black; The raven chides blackness; The raven said to the rook «Stand away, black coat»).*

Зарозумілість оцінюється оточуючими негативно: *Pride and poverty are ill met, yet often seen together; Many men bear adversity, but few contempt; Pride must suffer pain.*

В цілому, англійцям глибоко все одно, що про них думають інші. Вони

охоче повірять, що навколо них всі заздять і просто намагаються наслідувати їхній спосіб життя. Але вони можуть бути іронічними і охоче жартують з цього приводу. Вони знають, що навколо, наприклад, англійської аристократії складені певні стереотипи, але ніхто і не подумає якось ламати сформовані уявлення про англійську знать. Королівський двір - це вічний оплот держави, аристократія - символ непорушності. Так жити зручно, а головне звично. Так що кажіть, що хочете, але британська життя тримається на своїх принципах, якими пишаються і ретельно оберігають.

Як вже було сказано, будь-який британець вважає, що він належить до еліти світу. Вони давно вже наклеїли на шотландців, ірландців і валлійців презирливі ярлики. Але це все нічого, в порівнянні з тією недоброзичливістю, яку вони відчують до жителів великого континенту.

Прояви ксенофобії у британців найрізноманітніші, але не можна, безумовно, говорити про відкриту ворожість. Французів англійці дуже навіть поважають, враховуючи тісні і дуже довгі відносини, називають їх своїми друзями. Англійці ставляться до французів поблажливо, вважаючи, що їм ще дуже багато чому треба вчитися у британців. До німців англійці відчують змішані почуття. Вони щиро поважають німецьку стриманість і пунктуальність, але не розуміють такої серйозності. Добре ставляться до німецької кухні.

Будь-який англієць розкритикує італійця за зайві емоції та метушню. Іспанців не люблять за кориду, росіян вважають занадто похмурими через твори Достоевського і Булгакова, голландців надто огрядними, а всіх інших взагалі недалекими. Люди зі Сходу викликають побоювання, зате індійці їм до душі за пристрасть до крикету.

Особливі відносини пов'язують Англію з Америкою. І це природно, адже всі знають, звідки у американців насправді «ростуть ноги». Англійців дратує той факт, що американці дуже пишаються своєю нацією. Незважаючи на приховане захоплення новою американською культурою, англійці люто критикують тих за зневагу до англійської спадщини.

2.2 Ставлення до роботи

Ніхто не вміє так строго розподіляти свій час і гроші, як англієць. Він надзвичайно багато працює, але завжди знаходить час і відпочити. У години праці він працює, не розгинаючи спину, напружуючи всі розумові та фізичні сили, у вільний час він охоче віддається задоволень. Велика кількість паремій слугує для вираження **працьовитості** даної нації. Наприклад: *Business before pleasure; Life is not a bed of roses; No pains, no gains; Time is money; Who wants that will thrive, must rise at five; Who would catch fish must not mind getting wet; Who would search for pearls must dive below; Work is not disgrace, the digrace is idleness; You never know what you can do till you try; He that fears every bush must never go a-birding; He that will eat the kernel must crack the nut; The work shows the workman.*

Англіїці не тільки вміють обходити всі перешкоди, уникаючи ломки, а й сама робота виконується у них з досконалим спокоєм, так що навіть найближчий сусід часто і не підозрює, що поруч з ним кипить гігантська робота. Тому частина паремій британського народу складена про **наполегливість**, а саме: *Actions speak louder than words; All lay loads on a willing horse; Constant dripping wears away the stone; Feather by feather the goose is plucked; Grain by grain, and the hen fills her belly; Rome was not built in a day; The early bird catches the worm; The early bird catches the worm; What can't be cured must be endured; Where there's a will there's a way; With time and patience the leaf of the mulberry becomes satin; You can not make an omelet without breaking eggs; Strike while the iron is hot.*

Гроші – кумир англіїців. Ні у кого багатство не користується такою пошаною. Яким би не було суспільне становище англіїця, будь то вчений, адвокат, політичний діяч чи священнослужитель, перш за все він комерсант. На кожному терені він приділяє багато часу добування грошей. Його перша турбота завжди і всюди - нажити якомога більше. Але при цьому неприборканої

жадібності і пристрасті до наживи немає, англієць зовсім не скупий: любить жити з великим комфортом і на широку ногу. Тривала і наполеглива діяльність на терені комерції і завоювання інших держав породила в національній психології англійців риси сухої розважливості і підприємливості, стриманість, витримку та впевненість у собі. Звідси й виокремлюється одна з найголовніших рис британського національного характеру – **прагматизм**, який підтверджують наступні прислів'я та приказки: *Light purse is a heavy curse; Money begets money; Money has no smell; Money is a good servant but a bad master; Money is power; Take care of the pence and the pounds will take care of themselves; The devil dances in an empty pocket; Wisest is who recks, not who is rich; A bargain is a bargain; A civil denial is better than a rude grant; Debt is the worst poverty; Strike while the iron is hot; Time is money; To roll in money; Words pay no debts.*

Національний характер живучий у всіх народів. Але ні до якого народу це не стосується більшою мірою, ніж до англійців, які, судячи з усього, мають щось на зразок патенту на живучість своєї натури. Більшою мірою це має відношення до такої ознаки британського характеру як **терпимість**. Паремії, що освітлюють дану ознаку, розділяються на декілька груп.

Перша група 'The value of patience': *Patience is a virtue; Patience is a plaster for all sores; Patience is a remedy for every disease; Patience is a good nag, but she'll bolt; Patient men win the day; Patience brings everything about; Constant dropping wears away a stone; With time and patience the leaf of the mulberry becomes satin; No remedy but patience; Remedy for hard times is to have patience; Patience conquers; The world is for him who has patience; Patience is a flower that grows not in every garden.*

Друга група 'The limit of patience': *The string of a man's sack of patience is generally tied with a slip knot; Patience provoked turns to fury; Any endurance has a limit»; Remedy for hard times is to have patience; It is the last straw that breaks the camel's back; Even a worm will turn; A man may bear till his back break; Patience is a stout horse, but it will tire at last; There's a limit to everything; Tramp on a snail, and she'll shoot out her horns; Tread on a worm and it will turn; Tread on a worm's*

tail and it will turn; When the well is full, it will run over; The cord breaks at the last but the weakest pull; It is the last feather that breaks the camel's back; The last drop makes the cup run over; The last ounce (straw) breaks the camel's back; When the pot's full it will boil over.

Третя група 'The humanity': *Have patience with a friend rather than lose him forever; He that will be served, must be patient; Do unto others as you would have them do unto you; Do as you would be done by; Handsome is as handsome does.*

Національне світовідчуття і світорозуміння дуже важливо для виховання любові до рідної культури і поваги до Батьківщини. Морально-етична сфера, яка є динамічною областю мовної картини світу, обумовлена історико-культурними особливостями життя етносу і знаходить всебічне відображення в фонді прислів'їв і приказок народу, які концентрують колективну оцінку.

Англійські прислів'я та приказки відрізняються один від одного застосовуваними в них образами, надають різні відтінки висловлювань. Для англійських прислів'їв більш характерними є дружелюбність, працьовитість, прагматизм, наполегливість, повагу до приватного життя, терпимість до чужої думки. Розгляд виділених концептів, аналіз відібраних прислів'їв і приказок, безсумнівно, не є повним, як і сам їх набір, однак, вказує на те, що прислів'я і приказки розглянутих народів безумовно можуть дати ключ до розуміння національних характерів і вимагають більш уважного вивчення в руслі міжкультурної комунікації. Також слід зазначити, що прислів'я – не сама велика, але найхарактерніша частина фольклорної спадщини народу.

2.3 Ставлення до себе

Сучасні англійці вважають **стриманість** головним достоїнством людського характеру. Прислів'я «*First think, then speak*» - як найкраще

охарактеризовують дану націю. Чим краще людина вміє володіти собою, тим вона більш гідна. В радості і в горі, при успіху і невдачі людина повинна залишатися незворушною хоча б зовні, а ще краще - якщо і внутрішньо. Англійця з дитинства привчають спокійно переносити холод і голод, долати біль і страх, приборкувати прихильності й антипатії, про що говорять наступні прислів'я - *A word spoken is past recalling; Almost never killed a fly; Anger and haste hinder good counsel; Be slow to promise and quick to perform; Be swift to hear, slow to speak; Better the foot slip than the tongue; Before you make a friend eat a bushel of salt with him; Do not cross the bridge till you come to it; Do not cry before you are hurt; Do not meet trouble half-way; Least said, soonest mended; Never trouble trouble till the trouble troubles you; Speech is silver, silence is gold; Never tell tales out of school; He knows much who knows how to hold his tongue; Of two evils choose the least; Think today and speak tomorrow.*

Те, що багато іноземців називають англійської холодністю, насправді являє собою доведений практично до досконалості культ самоконтролю. Подібна здатність володіти собою, принципи «джентльменського поведінки» стали характерними рисами англійського менталітету лише в Вікторіанську епоху. В «доброї старої Англії» (до часів правління Королеви Вікторії) моральні заборони на зухвалу поведінку і відкриту демонстрацію власних емоцій були мало релевантними. Також англійці негативно ставляться до емоційну розкутість інших людей, але стриманість та терпимість не дозволяє їм висловити невдоволення.

Вважають, що розкутий прояв почуттів є ознакою невихованості, англійці часом хибно судять про поведінку іноземців, точно так само як і іноземці, нерідко хибно судять про англійців, приймаючи маску незворушності за саму особу або ж не усвідомлюючи, навіщо потрібно приховувати справжній душевний стан під такою маскою.

Англіїці відрізняються **помірністю**, про яку вони не забувають як під час праці, так і в насолодах: *When angry, count a hundred; Who is not fit to command others that can not command himself; Cut the coat according to the cloth; Hot love is*

soon cold; Love is blind, as well as hatred; Still water runs.

У англійця майже немає нічого показного. Він весь живе, перш за все, і найбільше для себе. Він любить хороший транспорт, свіжий костюм, багату бібліотеку. Його природі властиві **акуратність, спокій, тактовність та інтелігентність**: *A good friend never offends, No wisdom like silence, Prosperity makes friends, and adversity tries them, Respect yourself, or no one else will respect you.*

Серед людської метушні неважко впізнати справжнього англійця. Ніякий шум і крик не зіб'ють його з пантелику. Він ні на хвилину не зупиниться. Де потрібно, він неодмінно вступається, зверне із тротуару, поверне убік, ніколи не висловивши на своєму обличчі ні найменшого подиву чи переляку.

Також ще однією відмінною рисою англійців є те, що вони говорять не завжди те, що думають. **Вибірковість** - риса як ніяка інша яскраво видна з цілого ряду прислів'їв: *He should have a long spoon that sups with the devil; He that lies down with dogs must rise up with fleas; One drop of poison inflects the whole tun of wine; One ill weed mars a whole pot of pottage; The rotten apple injures its neighbours; The unrighteous penny corrupts the righteous pound; Who keeps company with the wolf will learn to howl.* Поряд з нею постає ще одна ознака, яка

Англієць відчуває сильну потребу в суспільстві, але ніхто краще за нього не вміє усамітнюватися серед численних друзів. Не порушуючи пристойності, він здатний відмінно бути самим з собою серед величезного натовпу, віддаватися своїм роздумам, робити все, що йому завгодно, ніколи не обмежуючи ні себе, ні інших.

Поряд з цим чередує ще одна особливість англійця – **завзятість**: *Better a glorious death than a shameful life; Cheek brings success; It is better to wear out than to rust out; Neck or nothing; Nothing venture, nothing have; None but the brave deserve the fair; To take the bull by the horns.*

Існує стійкий вираз: **«англійський гумор»**. Почуття гумору вважається одним з важливих переваг в Англії. Всі їх накопичені емоції і почуття, які вони не можуть виплеснути в повсякденному житті, знаходять відображення в їх

жартах. Фізіологічний і чорний гумор набув великого поширення в Англії, іноземці часто дивуються від того, що щось культурний джентльмен, який недавно стояв осторонь і гидливо поглядав, тепер розповідає самі сороміцькі жарти з усіх, що вони чули. Існує і англійська сарказм, і гра слів, парадоксальні висловлювання і інші, характерні для англійської дотепності прийоми. Вони можуть висміяти і себе, і інших.

Слово *humour*, крім свого основного знання «гумор», в сучасній мові може означати ще й «характер», і «настрій», входячи в такі словосполучення, як *to be in good / out of humour; good / ill-humoured*.

Примітно, що *humour* поєднується в англійській мові зі словом *sense*, яке несе в собі ідею чуттєвого сприйняття. Таким чином, почуття гумору для англійця - такий же природний і невід'ємний спосіб освоєння навколишнього світу, як зір, слух, нюх, смак і дотик. У той же час інший спектр значень слова *sense* - «сенс, розум, свідомість» - підкреслює, що в англійській концептосфері почуття гумору сприймається не просто як природна особливість, притаманна людському організму, але і як цілком осмислена, свідомо культивована риса. Таким чином, в англійській мові в розумінні про почуття гумору присутня здатність чути, відчувати і розуміти одночасно.

Основною відмінною рисою англійського гумору є те, що першочергова роль у ньому відводиться іронії (*irony*) і дотепності (*wit*). Він найменше пов'язаний з комедією положень, це гумор інтелектуальний, що спирається на феномен слова, причому сенс завжди знаходиться в підтексті. Тут широке поле діяльності надає сама структура англійської мови з її великою кількістю паремій: «*What is black and white and red / read all over? - A newspaper.*»

В даному випадку обігрується аналогічне звучання слів «*red*» і «*read*». Нерідко гра слів ґрунтується на їх полісемічності. Так, жарт «*Englishmen do not come - they arrive*» будується на підміні основного значення слова *come* на його сленгове значення. Інший улюблений прийом - буквально «прочитання» ідіоматичних висловлювань: «*Doctor, doctor, I feel like a pair of curtains. - Pull yourself together!*».

В Англії вважається, що виховувати дитину потрібно строго і що надмірний прояв любові і ніжності завдає непоправної шкоди дитині. Це змушує батьків контролювати свої почуття і звикати до цього, а дітей з малих років переймати у них схильність до дисципліни.

Так як хороше виховання і освіту є однією з традиційних англійських цінностей, англійці відсилають дітей вчитися подалі від рідного дому (наприклад, в імениті школи і пансіони), вважаючи, що таким чином діти стануть більш самостійними і відповідальними. Суворі дисципліна і дуже жорсткі порядки пансіонів, на думку батьків, сприяють вихованню справжнього англійця. Отже, не менш відомими рисами англійського суспільства вважаються **ввічливість та освіченість**, до яких слід віднести такі паремії як: *Better unborn than untaught; He is wise that has wit enough for his own; Money spent on the brain is never spent in vain; A wise man changes his mind, a fool never; A wise man esteems every place to be his own country; The wise seek wisdom, the fool has found it; A soft answer turns away wrath; All doors open to courtesy; An ounce of discretion is worth a pound of wit; Civil denial is better than a rude grant; Civility costs nothing; Politeness costs little, but yields much.*

Існує синонімічне вираження поряд з поняттям «privacy», яке виділяють також терміном «приватність». В англійській культурній традиції зона особистої автономії вважається тим непорушним компонентом, який пронизує всю державу, на всіх рівнях його існування. Англійці свято охороняють свій «особистий простір». Під ним розуміється «такий простір навколо людини, в межі котрого, якщо ви людина вихована, вторгтися ні в якому разі не можна».

Зв'язок англійської замкнутості, небагатослівності, зовнішньої і внутрішньої емоційної закритості англійців, і що впливає з цього прагнення до самотності і недоступності для навколишнього світу та особливостями географічного положення, зокрема острівним становищем і нестійкими погодними умовами.

Так, в англійській мові в побуті є такі словосполучення з похідним від «privacy» компонентом «private», як «private property» (приватна власність),

«*private party*» (приватна вечірка, куди вхід тільки за запрошеннями), «*private meeting*» (закрита вечірка), «*private joke*» (жарт, зрозумілий тільки близьким людям), «*private person*» (людина, яка любить самотність і не любить говорити про свої думки та почуття), «*private information*» (секретна інформація) та інші. Значення «приватного життя», «відокремленості», «відходу від буденності» розкривається в численних пареміях: *To keep somebody at a distance; Mind your own business; To poke one's nose into other people's affairs; Live and let live; I do not wish to be disturbed; To keep (save) your breath to cool your porridge; To give not counsel or salt till you asked; To stick to one's last.*

Отже, «*privacy*» як розглянута культурна цінність знаходить відображення в англійській комунікативній поведінці. Закони виокремлення кордонів приватного життя і власності є незаперечним правилом для представників англосаксонської культурної традиції. Однак в кожному правилі є виключення.

Цим частково можна пояснити те, що англійці важкі на підйом, схильні обходити гострі кути, що їм притаманне бажання бути поза сторонніх поглядів, породжує культ **приватності** життя: *Believe not all that you see nor half what you hear; Every heart has a pain; Familiarity breeds contempt; Good fences make good neighbours; Judge not and you won't be judged; My house is my castle; Put not your hand between the bark and the tree; Short acquaintance brings repentance; There is no place like home; Two is company, three is a crowd.*

Аналіз оціночних характеристик показує, що об'єктами негативної оцінки в англійській мові виступають такі характеристики:

1. Прагнути отримати особисту (приватну, секретну) інформацію про інших людей: *worm oneself into somebody's confidence; have itching ears; force somebody's hand;*
2. Порушувати чужу територію: *crash a party; a cuckoo in the nest;*
3. Поширювати приватну інформацію про інші: *stab somebody in the back; cast dirt at somebody; talk scandal; wash one's dirty linen in public; foul one's own nest;*
4. Порушувати пристойності, правила поведінки: *as independent as a hog on*

ice; a rough customer; go beyond all bounds;

5. Вести себе зарозуміло, зарозуміло: *have one's nose in the air; high muck-a-muck;*

6. Контролювати кого-небудь, тримати в підпорядкуванні: *get somebody by the short hairs; get the whip over somebody; trample under foot;*

7. Нав'язувати послуги, думка, знайомство, суспільство: *scrape acquaintance with somebody; cram something down somebody's throat; a Dutch uncle;*

8. Порушувати пристойності, правила поведінки: *as independent as a hog on ice; a rough customer; go beyond all bounds;*

9. Вести себе зарозуміло, зарозуміло: *have one's nose in the air; high muck-a-muck;*

10. Контролювати кого-небудь, тримати в підпорядкуванні: *get somebody by the short hairs; get the whip over somebody; trample under foot;*

11. Ізолювати від суспільства, ігнорувати кого-небудь: *give somebody the freeze; avoid somebody like a leper; cut somebody dead;*

12. Порушувати в розмові неприємні (наприклад, занадто особисті) для людини теми: *rub salt into somebody's wounds; touch a sore spot; hit somebody where it hurts;*

13. Критикувати кого-небудь, грубити: *bite somebody's head off; give somebody hell; pick a hole in somebody; tear somebody to shreds;*

14. Надмірно підкреслювати власний статус, принижувати інших: *throw one's weight around; treat somebody as mud; bring low;*

15. Надмірно дотримуватися умовності: *blue nose.*

Позитивно оцінюються такі характеристики:

1. Свобода, незалежність: *free somebody's hand; give somebody his head; as free as a bird;*

2. Невтручання в чужі справи: *keep one's nose out of something; go about one's own business;*

3. Збереження власної приватності: *be a master in one's own house;*

4. Дотримання пристойності, норм ввічливості: *keep on the rails; keep a civil tongue; mind one's p's and q's.*

Описуючи дане англійське мислення, деякі прислів'я та приказки наголошують на британській **підступності та нахабстві**: *One beats the bush, and another catches the bird; Give him an inch and he'll take an ell; Each bird loves to hear himself sing; The leopard can't change its spots; What can you expect from a hog but a grunt?; As slippery as an eel.*

Ще однією негативною рисою можна відмітити англійців, хоча дана ознака може бути притаманна будь-якому народу, проте існує вона також і серед британців, а саме – **дурість**: *Fools grow without watering; Give a fool rope enough, and he will hang himself; The fool wanders, the wise man travels; Like the anchor of a ship that is always at sea and never learns to swim; Many a good cow has a bad calf.*

2.4 Становлення до сім'ї

Сім'я - це основний соціальний інститут, що творить культуру. Сім'я - це основа основ, поверх якої налаштовуються всі інші громадські форми. Система сім'ї забезпечує фундамент, на якому ґрунтуються і культура, і цивілізація.

Культура сім'ї визначається повсякденним, приватним життям людини і накладає свій відбиток на всі сфери її діяльності, як то:

- сімейні традиції та звичаї;
- батьківський дім і побут;
- внутрішньосімейні відносини;
- виховний потенціал сім'ї;
- авторитет батьків;
- ставлення до релігії;
- характер і зміст дозвілля та інше.

Незважаючи на те, що сім'я - це загальне поняття для людей всіх культур, сім'ї кожного народу мають свої відмітні ментальні риси, правила поведінки,

традиції. Безперечний інтерес представляє традиційна англійська сім'я зі своїми, притаманними тільки їй, специфічними рисами і особливостями, які склалися під впливом національних звичаїв, традицій, моральних норм. Вони базуються на таких ментальних особливостях цієї нації, як недоторканність приватного життя, звеличення домашнього вогнища, культ приватної власності. Англійцям притаманні стриманість у стосунках, ввічливість, витримку, здатність відчувати одне, а висловлювати на своєму обличчі інше (так звана «жорстка губа британця»), порядність, а також раціоналізм і практичність. Представники цієї нації володіють врівноваженим і уживливим характером. У повсякденному побуті вони вміло уникають хворобливих зіткнень, пристосовуються і пристосовуються один до одного, проявляючи взаємну попередливість, стриманість і терпимість.

Традиція для англійців означає якусь безперервну послідовність подій, яку слід зберігати за всяку ціну. У наш мінливий вік це дає їм відчуття сталості. У широкому сенсі поняття «традиція» має на увазі, що щось пройшло гідну перевірку часом, і тому його неодмінно слід зберегти.

Сім'я, як і інші соціальні інститути, існує, відтворюючи традиції, слідуючи певним зразкам діяльності, без яких не можна уявити її розвиток.

А оскільки і сама сім'я, і її цінності являють собою породження культури, то практично будь зразок матеріальної і духовної діяльності може служити основою для виникнення традицій у родині. Так, наприклад, у багатьох сім'ях склалися традиції садіння дерева на честь новонародженого малюка або молодят, святкування дня надходження дитини в школу, передачі від батька до сина першої самостійно прочитаної книги, ведення сімейного фотолітопису (а сьогодні - відеолітопису) тощо. Передаючись з покоління в покоління, традиції, адаптуючись до умов сучасного життя, не залишаються застиглими, раз назавжди даними. Незмінним залишається їх призначення в людському суспільстві: вони покликані слугувати зміцненню сімейно-родинних зв'язків і відносин, які функціонують у якості механізмів передачі таких особистих і соціально цінних якостей людини, як любов, доброта, співчуття,

взаєморозуміння, готовність прийти на допомогу близькій людині.

В традиціях і звичаях відображаються етнічні, культурні, релігійні особливості сім'ї, професійна приналежність її членів. В основі традиції завжди лежить якась ідея, цінність, норма, досвід сім'ї. Збагачення змісту сімейних традицій сприяє повноцінної організації життєдіяльності сім'ї як соціального інституту, забезпечує зростання взаєморозуміння між її членами, особливо між батьками і дітьми, допомагає вдосконалювати процес домашнього виховання.

У кожній родині свій порядок, свій життєвий стиль і система цінностей. Для укладу сім'ї все важливо: коли і як встають, як снідають, про що говорять, як прощаються, розлучаючись на день, як проводять вечори, вихідні, свята і так далі. І тут теж немає дрібниць, тому що в укладі відображаються реальні відносини між усіма членами сім'ї. В гармонійній родині складаються цілі ритуали, що супроводжують звичні моменти життя. Уклад рідного дому запам'ятовується в свідомості дитини, впливає на той стиль життя, до якого він буде прагнути і багато років потому, створюючи свою сім'ю.

Душа англійця ховається за сімома замками. Нам важко назвати очі англійця дзеркалом його душі, в них часом нічого не можна побачити, його мова коротка, в ній багато іронії, в якій таїться прихований сенс.

Англійці дуже педантичні у виборі одягу, роботи, сім'ї. У них все розкладено по поличках. Кожна подія має відбуватися по особливому, заздалегідь спланованому сценарію.

Аналіз слід почати з опису англійської сім'ї і взаємин між членами даної сім'ї. Як відомо, сім'я є основним осередком суспільства, саме вона формує погляди людини на життя, тобто йде формування мовної картини світу індивіда.

Англійська сім'я замкнута зсередини – кожен з її членів ретельно зберігає недоторканість свого приватного життя.

Придушувати свої почуття до дітей є обов'язковим пунктом у вихованні. Часом батьки, не проявляючи ніжних почуттів до своєї дитини, дуже ніжно і трепетно ставляться до домашніх вихованців, цілуючи й обнімаючи їх навіть на людях. Вираз подібних почуттів до своїх дітей, та ще й у присутності сторонніх,

є демонстрацією слабкості, а це допускати не можна, на що вказують відповідні паремії: *A tree is known by its fruit; As like as two peas; Children are a poor man's riches; He that has no children knows not what love is; Just as the twig is bent, the tree is inclined; Tarred with the same brush (or stick); The tree must be bent while young.*

Прояв душевної близькості між членами сім'ї ретельно уникається англіїцями, ми вважаємо, що найчастіше між ними існує навіть більше бар'єрів, ніж між сім'єю і суспільством. Культ незалежності і самостійності людини в англійській родині часто призводить до замкнутості, а потім і до самотності.

Відносини між чоловіком і дружиною в Англії носять досить стриманий характер: чоловік і дружина рідко втручаються в справи один одного. Так само, як і почуття прихильності, почуття сорому, образи, гніву ховаються за стриманою посмішкою подружжя. Галасливі сцени, з'ясування відносин – все це не притаманне англійській сім'ї. Ігнорування цих речей дозволяє зупинити будь-які сварки на ранній стадії, не даючи їм вирости в щось більше. Вважалося, що розумові якості жінки набагато перевершують чоловічі. Своєю хитрістю і спритністю жінка легко могла змусити чоловіка одружитися з нею. Існує низка прислів'їв та приказок, які охарактеризовують **відносини між подружжям**: *A black plump is as sweet as white; A good husband makes a good wife; A women's work is never done; Marriages are made in heaven; Men make houses, women make homes; Blood is thicker than water; What's good for the goose is good for the gender.*

Ми вважаємо, що **сім'я** для англіїця є не тільки фортецею, але і своєрідною тихою гаванню, де завжди можна знайти підтримку, не відчуваючи при цьому почуття обов'язку, адже незалежність англійської душі **понад усе**: *Charity begins at home; East or west, home is best; Every bird likes its own nest.*

Концепт «privacy» в англійській комунікативної культурі нерозривно пов'язаний з темою «будинку, домашнього вогнища», а також дистанціювання себе і власного життя від сторонніх. «Окремий будинок - якість матеріальне втілення властивої англіїцям ідеї незалежності, автономії, ізоляваності».

Будинок англіїця, як правило, наповнений всякого роду речами, які у нас

прийнято вважати дрібничками. Це: сувеніри, статуетки, серветки, кошики, шкатулочки, фігурки тварин і багато іншого. Не дивуйтеся – британці не тільки традиційні, але і сентиментальні, хоча зовні ніколи цього не показують. Кожна з речей має якесь значення, або пов'язана з будь-якою подією, або ж подарована людиною, яка дуже дорога комусь із сім'ї. Будьте впевнені, виріб малюка, подарована мамі на Різдво, ніколи не буде викинута або відкладена у дальній кут. І нехай цьому «малюкові» вже за сорок. Дитячий подарунок завжди буде дбайливо зберігатися, хоча, історію його дарування, манірна англійка ніколи і нікому не розповість. Це - особисте. Кожна дрібничка зараховується до сімейної реліквії - це традиція. Це стосується не тільки дрібних штучок, але і більших. Наприклад, у нас, якщо на фортепіано ніхто не грає, то в дев'яносто випадків зі ста його продадуть. А в останніх десяти випадках піаніно буде служити просто для меблів. В англійських сім'ях, не стануть продавати музичний інструмент, тому що син або дочка в ньому більше не потребують: його будуть дбайливо зберігати саме тому, що на ньому в дитинстві навчалися грати син або дочка.

Можна сказати, що, в цілому, англійський спосіб життя виробляє свою норму поведінки людини в суспільстві, в якій відсутні такі поняття, як розбещеність і зайва відвертість. Говорити про своє особисте життя у британців вважається непристойним і подібних розмов вони намагаються уникати. Таким же чином вони уникають і розмов про свої доходи. Англійці роблять упор на поведінку людини, а не на його спонукання. Все це спрямовано на утвердження певних суспільних норм.

Окремим аспектом слід відзначити сімейні відносини, які в англійському суспільстві мають велике значення, адже мають зв'язок майже з усіма сферами життя людини. Сім'я – це, насамперед, відносини між подружжям, які за період спільного життя уподібнюються одне одному і стають одним цілим. Сім'я – це також батьки і діти, між якими існує беззаперечний зв'язок, що проявляється в їх генетичній подібності.

Сім'я, в якій виростає людина, або ж яку створила вона сама, значно впливає на її життя – потомство, оточення та матеріальне благополуччя. У

більшості людей та у представників англійського етносу зокрема, існує природна потреба у створенні сім'ї, яка для них асоціюється із власною домівкою, де за родинним столом збираються всі родичі, і куди завжди хочеться повертатись. Тому в англійській пареміології переважають ідеї створення сім'ї, вибору партнера, утримання господарства, будинку, сімейних відносин та виховання дітей.

Згідно проведеного дослідження та відповідно до Рис. 1 англійські паремії, які зображають таку рису характеру як стриманість становить 13%, прагматизм – 10%, наполегливість – 8%, працьовитість – 8%, приватність – 10%, обережність – 6%, чесність – 5%, проникливість та помірність – 5%, вибірковість – 4%, ввічливість та завзятість – 4%, освіченість – 5%, дружба – 8%, гостинність – 4%, марнославство – 3%, дурість та нахабство – 1%.

Аналіз відібраних прислів'їв і приказок, безсумнівно, не є повним, як і сам їх набір, однак, вказує на те, що прислів'я і приказки розглянутого народу безумовно можуть дати ключ до розуміння національного характеру. Також слід зазначити, що прислів'я – не сама велика, але найхарактерніша частина фольклорної спадщини народу.

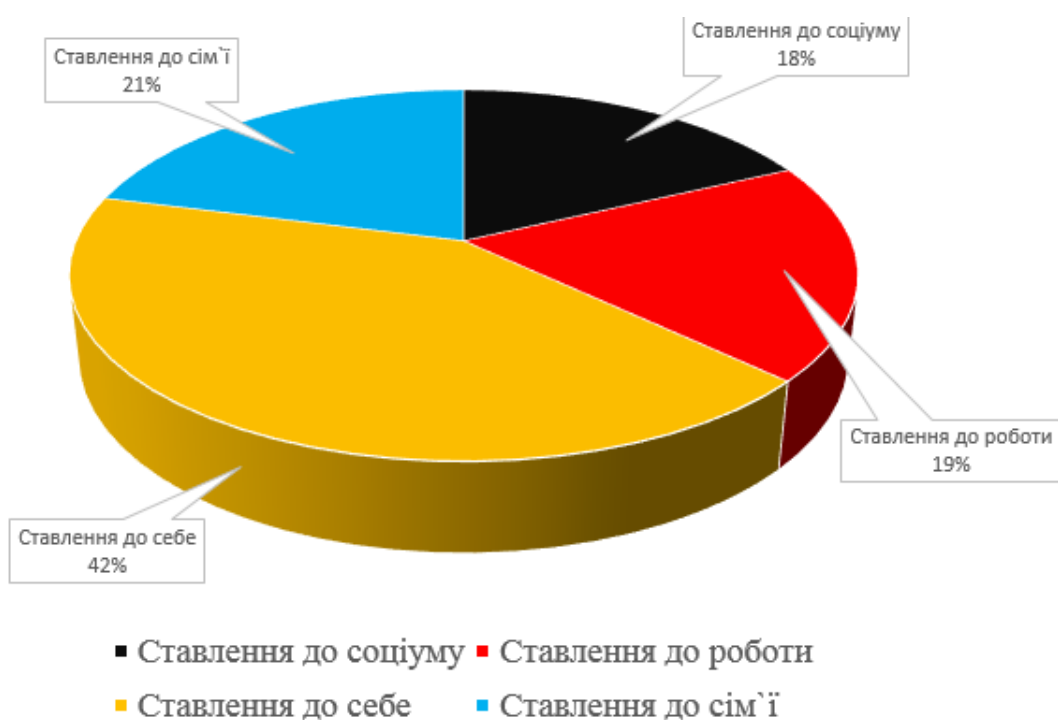
В дослідженні британські паремії були поділені на чотири групи, які характеризують найвагомші аспекти життя кожної людини. Відповідно до дослідження в кожній із груп стали явними певні риси характеру, які притаманні саме британцям, та які слід віднести до ряду позитивних та негативних рис англійського народу.

Із діаграми чітко виділяються групи, чий відсоток значно перебільшив інші групи (Рис. 2). Дивлячись на відсотки, можемо стверджувати, що для британського національного характеру найважливішими сферами життя є особистість та сім'я, що підтверджують велика кількість паремій про приватність, стриманість, взаємоповага, дисципліна та обережність, а також відношення до роботи, де найбільше за все цінується працьовитість та наполегливість. Соціальна сфера виявилась на останньому місці виходячи з не надто соціальної поведінки англійця як члена суспільства.

Рис. 1 Відсоткове відношення паремій щодо рис британського національного характеру

Рис. 2 Аспекти життя, які виокремлені рисами характеру

ВИСНОВКИ

Мова – це найважливіший спосіб формування та існування знань людини про світ. Поняття мовної картини світу будується на вивченні уявлень людини про світ.

Мовна картина світу формує тип ставлення людини до світу (природі, тваринам, самому собі як елементу світу). Вона задає норми поведінки людини в світі, визначає її ставлення до світу. Кожна природна мова відображає певний спосіб сприйняття і організації («концептуалізації») світу. Висловлені в ній значення складаються в єдину систему поглядів.

Термін «мовна картина світу» – це не більше, ніж метафора, бо в реальності специфічні особливості національної мови, в яких зафіксовано унікальний суспільно-історичний досвід певної національної спільноти людей, створюють для носіїв цієї мови не якусь іншу, неповторну картину світу, відмінну від об'єктивно існуючої, а лише специфічне забарвлення цього світу, обумовлену національною значимістю предметів, явищ, процесів, виборчим ставленням до них, яке породжується специфікою діяльності, способом життя і національної культури даного народу.

Національний характер визначається як сукупність найбільш сталих, базових для певної етнічної спільноти особливостей сприймання навколишнього світу та форм реагування на нього. Національний характер є тією категорією, яка у багатьох дослідженнях фактично ототожнюється з поняттям національної ментальності.

Паремії – це одиниці пареміології, що вирізняються лаконічністю, мають афористичний характер, оформлені за зразком синтаксично замкнених, семантично цілісних відтворюваних речень, що виражають специфіку життя й побут кожної окремої національної спільноти. Їм характерна алегоричність, багатство образних асоціацій, стійкість і колективність авторства, ритмічність організації та заримованість. Паремія є родовим поняттям щодо прислів'їв,

приказок, прикмет, афоризмів.

Приказки та прислів'я є продуктом народної творчості, у яких закладений глибокий зміст, який осмислюється та переповідається, у яких зображені різні життєві явища, явища суспільного життя, побуту та природи.

Образність цих прислів'їв досягається стилістичними засобами, які містяться в образній основі вислову. Образотворчими засобами мови називають усі види образного вживання слів, словосполучень та фонем, об'єднуючи їх загальним терміном «тропи». Найважливішими тропами характерними для прислів'їв, є метафора, метонімія, зіставлення, епітети та перифраз. Виразні засоби, або фігури мовлення, не створюють образів, а підвищують виразність мовлення та посилюють емоційність за допомогою евфонічних, фонетико-стилістичних засобів: рими, алітерації, асонансу.

Відповідно до проведеного аналізу ми розбили паремії, які характеризують британський характер на чотири групи у відповідності до чотирьох вагомих аспектів життя людини. Найбільш репрезентативною виявилась група «Ставлення до себе», що говорить про найбільшу важливість цієї сфери життя для британців.

Сімейність тісно пов'язана з приватністю, а, отже, ми вважаємо, що сім'я для англійця є не тільки фортецею, але і своєрідною тихою гаванню, де завжди можна знайти підтримку, не відчуваючи при цьому почуття обов'язку.

У більшості людей та у представників англійського етносу зокрема, існує природна потреба у створенні сім'ї, яка для них асоціюється із власною домівкою, де за родинним столом збираються всі родичі, і куди завжди хочеться повертатись.

Матеріал даної дослідницької роботи дозволяє розширити обсяг знань про спосіб життя і культуру британської нації. Зрозуміти глибше образ думок і вчинків жителів Великобританії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Фразеология и паремология : учеб. пособ. для бакалавр. уровня филол. образ. Москва : Наука, 2009. 344 с.
2. Аникин П. В. Мудрость народов. *Пословицы и поговорки народов Востока*. Москва : Изд-во восточной литературы, 1987. С. 7-17.
3. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык. Москва : Флинта, 2002. 384 с.
4. Баранцев К. Т. Английские пословицы и поговорки. Киев : Радянська школа, 1973. 175 с.
5. Безрук О. О., Герасіна Л. М., Головка І. В. Правова та політична культура українського соціуму за умов модернізації політико-правового життя. Харків : Право, 2016. 560 с.
6. Бородінов В. Д., Пащенко Ю. А. Психологічна характеристика етнонаціональних спільнот. *Наука. Релігія. Суспільство*, №1, 2010. С. 80-88.
7. Брагина Н. Г. Фрагмент лингвокультурологического лексикона (базовые понятия). *Фразеология в контексте культуры*. Москва : Наука, 1999. С. 140 - 145.
8. Буковская И. О., Вяльцева С. И. О критериях отбора и употреблении английских пословиц. *Словарь употребительных английских пословиц: 326 статей* / за ред. З. И. Дубянской, 3-е изд., стереотип. Москва : Рус. яз., 1990. С. 8-15.
9. Бурдейна О. Р. Лінгвальні параметри ключового концепту британської лінгвокультури. *INSULARITY/ОСТРІВНІСТЬ* / за ред. О. Р. Бурдейна. Чернівці : Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка, 2017. №8, С. 24-27.

10. Бутмі Е. Англійський національний характер. Київ : Lorem, 1992. С. 152-160.
11. Воробьев В. В. Лингвокультурология. Москва : РУДН, 2008. 336 с.
12. Гвоздев В. В. Место пословиц как структурно-семантических образований в языке : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Москва : 1983. 22 с.
13. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу. Київ : Логос, 2004. 284 с.
14. Гумбольдт В. Язык и философия культуры : Москва : Прогресс, 1985. 320 с.
15. Даль В. И. Пословицы русского народа. Москва : Худож. лит., 1984. 383 с.
16. Денисов К. М. Эмоциональность и её выражение в речи. *Фонетика устного текста: Меж вуз. сб. науч. Трудов* : Иваново : Наука, 1987. С. 7-39.
17. Діденко І. А. Особливості національного англійського гумору. URL : <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/57-dvadtsyat-somavseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/703-osoblivosti-natsionalnogo-anglijskogo-gumoru#top> (дата звернення: 15.06.2019).
18. Дмитренко В. А., Григор'єва Л.М. Деякі типологічні риси текстів малих форм фольклору з комічними елементами. *Проблеми семантики слова, речення та тексту: зб. наук. статей*. Київ : КДЛУ. 2000. № 4. С. 83-90.
19. Донченко О. Концепція соціальної психіки суспільства. *Соціетальні стани і процеси. Філософ. і соціол. думка*. 1994. № 3-4. С. 36-73.
20. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов. Київ : Нова книга, 2011. 327 с.
21. Дуденко О. В. Номінативна та комунікативна природа українських паремій : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.02.01. Київ, 2002. 19 с.
22. Єрченко П. Г. Іноземна філологія. *Респ. міжвід. наук. зб.* Львів : 1994. №107. С. 8-14.
23. Захарова А. А. Использование телекоммуникаций в формировании

- межкультурного общения при обучении иностранному языку в техническом вузе. Ростов-на-Дону : Ростов, 2001. С. 115-117.
24. Кант И. Антропология с прагматической точки зрения. Санкт-Петербург : Наука, 1992. 472 с.
  25. Касарес Х. Введение в современную лексикографию. Москва : Издательство иностранной литературы, 1958. 204 с.
  26. Ковалів С. О. Семантична структура дієслів – членів синонімічних рядів “Утішання” та “Заспокоювання” у сучасній англійській мові. Львів : Нац. ун-т. імені І. Франка, 2007. С. 20-37.
  27. Кокаре Э. Интернациональное и национальное в латышских пословицах и поговорках. Рига : Зинатне, 1978. С. 6-20.
  28. Колоїз Ж. В. Українська пареміологія: навчальний посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «КНУ», 2014. 349 с.
  29. Коновець С. П. Експресивні засоби використання фразеологічних одиниць в іспанській періодичній пресі (на матеріалах газети "EL PAIS") *Вісн. Київ. ун-ту. Сер. Іноземна філологія*. 2000. № 28. С. 9-10.
  30. Корень О. В. Семантико-синтаксичні моделі англійських прислів'їв. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 1999. № 5. С.140-144.
  31. Коцюба З. Г. Паремії як об'єкт етнолінгвопсихологічного дослідження. *Мовознавство*. 2009. №2. С. 34-47.
  32. Крисько В. Г. Етнічна психологія: навч. посібник для студ. вищ. навч. Закладів. Москва : Видавничий центр «Академія», 2002. 320 с.
  33. Крысько В. Г. Введение в этнопсихологию. Москва : Институт практической психологии, 1996. 344 с.
  34. Кунин А. В. Курс фразеологии английского языка. Москва : Высшая школа, 1986. 233 с.
  35. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість. Київ : Знання-Прес, 2005. 591 с.

36. Лейчик В. М. Отношения между культурой и языком : общие функции. *Вестник МГУ. Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2003. №2. С. 17-30.
37. Лотман Ю. М. Избранные статьи в 3-х томах. Статьи по семиотике и типологии культуры. Талинн : Александра, 1992. 479 с.
38. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. Посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.
39. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва : Изд. центр «Академия», 2001. 208 с.
40. Мацак Ж. Г. Паремія як перекладацька проблема: електронний ресурс. URL: http://www.rusnauka.com/15_DNI_2008/Philologia/33540.doc.htm (дата звернення: 28. 07. 2019).
41. Медведєв Ф. Українська фразеологія: Чому ми так говоримо. Харків : Вища школа, 1978. 231 с.
42. Мерзлікіна О. В. Екстралінгвістична зумовленість та комунікативно-прагматичні особливості функціонування прислів'їв у спонукальних мовленнєвих актах (за матеріалами творів М. Сервантеса). Київ : Київський національний ун-т ім. Т.Г. Шевченка. 2001. 183 с.
43. Милюкова Л. К. Просодическое варьирование в поэтическом тексте *Фонетика устного текста: Меж вуз. сб. науч. трудов*. Иваново : ИГУ, 1987. С. 103-110.
44. Молчанова Г. Г. Антропонимическая паремия как иконический знак и культурологический признак. *Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2004. № 4. С. 86-97.
45. Морозов А. В. Фольклор в духовной культуре восточных славян: ментальные предпосылки функционирования. Вильнюс : Mosklas, 2005. 192 с.
46. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підруч. для ін-тів і фак. інозем. мов. Харків : Основа, 1993. 256 с.
47. Музиченко І. В. До історії становлення та розвитку поняття

- «національний характер». *Наука – практиці*. 2015. №2. С. 5-9.
48. Нікішенко Ю. І. Поняття «етнічна культура» і «традиційна культура» в етнокультурології. *Теорія та історія культури*. Київ : Наукові записки. 2004. № 24. С. 4-12.
49. Новосадська О. Б. Поннятево-оцінні ознаки концепту —приватність в англійських прислів'ях : URL: <http://naub.oa.edu.ua/2012/ponnyatevo-otsinni-oznaky-kontseptu-pryvattnist-v-anhlijtskyh-pryslivyah/> (дата звернення: 01. 08. 2019).
50. Осипов П. І. Проблеми міжкультурної комунікації в контексті теорії та практики навчання. *Тези до міжвузівської конференції*. Миколаїв : Фенікс, 1999. С. 207-209.
51. Ощепкова В. В. Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии. Москва: ГЛОССА, 2006. 336 с.
52. Павловская А. В. Англия и англичане. Москва : Изд-во МГУ, 2005. 320 с.
53. Пазяк М. М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії. Київ : Наук. думка, 1984. 203 с.
54. Пермяков Г. Л. Основы структурной паремиологии. Москва : Наука, 1988. 235 с.
55. Пирогов В. Л. Структура і семантика паремійних одиниць японської, англійської, української та російської мов: типологічний та лінгвокультурологічний аспекти. Київ : Київський Національний Лінгвістичний Університет, 2003. С. 22-31.
56. Поліщук І. О. Поняття «національна ментальність». *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 2. С. 105-113.
57. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике. Воронеж : Истоки, 2001. 192 с.
58. Пропп В. Я. Принципы классификации фольклорных жанров. *Советская этнография*, 2001. №4. С. 17-23.
59. Раєвська Н. М. English lexicology. Київ : Вища школа, 1991. 236 с.

60. Савенкова Л. Б. Русские поговорки как функционирующая система: автореф. дис. ... д. филол. н. : 10.02.01. Ростов-на-Дону : 2002. 21 с.
61. Тараненко Л. І. Просодичні засоби реалізації зв'язності тексту англійської прозової байки (експериментально-фонетичне дослідження): дис. ... канд. філол. наук. 22.02.2003. Київ: Київський національний лінгвістичний ун-т, 2003. 234 с.
62. Тарланов З. К. Русские пословицы: синтаксис и поэтика. Пенза : ПГУ, 1999. 448 с.
63. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва : Языки русской культуры. 1996. 288 с.
64. Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність (спроба сучасного синтезу). Київ : Грамота, 2006. С. 5-12.
65. Фирсова Н. М. О национальных характерах испаноязычных и англоязычных народов в сопоставительственном плане. *Филологические науки*. 2004. №2. С. 51-58.
66. Франко І. Передмова до першого тому. *Галицько-руські народні приповідки: етнограф. зб.* Львів : Етнографічна комісія наукового товариства ім. Т. Шевченка, 1905. С. 3-19.
67. Хавхун А. П. Способы экспрессивной реализации грамматического субъекта в поэтическом тексте (на материале английской поэзии XVIII-XX веков : дис. ... канд. филол. наук. : 10.02.04. Киев, 1998. 24 с.
68. Цивьян Т. В. Предисловие. *Паремнологические исследования: сб. статей*. Москва : Главная редакция восточной литературы, 1984. 485 с.
69. Шутова М. О. Етнокультурні стереотипні профілі портретного консерватизму англійців та збереження національної самобутності українців. Київ : Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. №15. С. 241-248.
70. Юнацька А. Б. Вербалізація національного характеру: кореляція мови і культури. Запоріжжя : Науковий вісник міжнародного гуманітарного

університету, 2011. С. 50-53.

71. Юнацька А. Б. Вербалізація стереотипів іспаномовної культури в американському варіанті англійської мови: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя : ЗНУ, 2005. 213 с.
72. Ямкова В. Характерні риси пареміологічних одиниць та їх переклад з англійської мови на українську. *Зіставне вивчення мов. Проблеми перекладознавства та міжкультурної комунікації*. Вінниця : Вінницький державний педагогічний університет, 2014. 290 с.
73. Avdikos E. Gr. Grecian riddle-jokes : formalistic and functional features of a new minor form. URL: macedonia.auburn.edu/velickovski/3.2-Introduction.doc (дата звернення: 08. 08. 2019).
74. Colls R. *Englishness: Politics and Culture, 1880-1920*. London : Routledge, 1987. 384 p.
75. Dundes A. On Whether Weather 'Proverbs' are Proverbs. *Electronic Journal of International Proverb Studies*. 2000. No 2. URL : <http://www.deproverbio.com/Dpjournal/DP.6.2.00/WEATHER.html> (дата звернення: 08. 08. 2019).
76. Faber M. *Young Britain*. London : Faber and Faber, 1987. 278 p.
77. Fox K. *Watching the English. The Hidden Rules of English Behaviour*. London : Hodder and Soughton Ltd., 2004. 420 p.
78. Galperin I.R. *Stylistics*. Москва : Высшая школа, 1971. С. 37-54.
79. Gillian B. *Discourse analysis*. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. P. 132-135.
80. Hernadi P., Steen F. Catching a Serpent with Another's Hand: The Tropical Landscapes of Proverbia. URL : <http://www.anth.ucsb.edu/projects/esm/CatchingSerpent.html> (дата звернення: 08. 08. 2019).
81. Kuusi M. On the aptness of proverbs. 1998. No 1. URL : <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP,4,1,98/KUUSI/APTNESS.html> (дата звернення: 08. 08. 2019).

82. Pawley A., Frances H. Two puzzles for linguistic theory: nativelike selection and nativelike fluency. New York : Longman Group Ltd. 1990. P. 191-226.
83. Proverb wit & wisdom. A treasury of proverbs, parodies, quips, quotes, clichés, catchwords, epigrams and aphorisms. New York : Perigee Trade, 1997. P. 132-133.
84. Yankah K. Proverb Speaking as a Creative Process: The Akan of Ghana De Proverbio. 2000. No 2. URL : <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP,6,2,00/YANKAH/AKAN.html> (дата звернення: 08. 08. 2019).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

85. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. Москва : Издательство Советская энциклопедия, 1966. 576 с.
86. Єрмоленко С, С. Бабик, О. Тодор. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2001. 223 с.
87. Encyclopedia Americana. International Edition. In 30 volumes. Danbury, Connecticut: Grolier incorporated International Headquarters, 1985. 798 p.
88. Hirsch E.D., Kett J.F. The New Dictionary of Cultural Literacy. Third Edition, 2002. URL : <http://www.bartleby.com/cgi-bin/texis/webinator/sitesearch?query=proverb&filter=col59&Submit=G> (дата звернення: 08. 08. 2019).
89. The New Encyclopedia Britannica. Proverb. Chicago : Encyclopedia Britannica. 1994. Vol. 9. 749 p.
90. The Oxford dictionary of etymology. New York : Oxford Clarendon Press, 1966. 1026 p.
91. The Penguin Dictionary of English Synonyms and Antonyms. London : Penguin books, 1992. 442 p.

SUMMARY

The presented paper is dedicated to the the study of representation of British national character in the English Paremological Foundation.

The object of the study is the teaching of phraseological units of modern English.

The purpose of this study is the purpose is to identify the character traits of the British, which are reflected in the proverbs and sayings of modern English.

National character is defined as a set of the most permanent, basic for a particular ethnic community, peculiarities of perception of the world around and forms of reaction to it. National character is a category that in many studies actually identifies with the concept of national mentality.

Paremia are units of paremology, characterized by conciseness, aphoristic in nature, modeled on syntactically closed, semantically integral reproducible sentences, expressing the specifics of the life and life of each individual national community. According to the analysis, human. The most representative was the Attitude Group, which speaks of the greatest importance of this sphere of life to the British.

The material of this research work is to expand the knowledge of the way of life and culture of the British nation. Understand more deeply the mindset and actions of UK residents.

Keywords: *linguistic picture of the world, paremia, proverbs, proverb, national character, British national character.*

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Білоконенко Карина Віталіївна, студентка 2 курсу, форми навчання заочної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти karina.belokonenko24@gmail.com,

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Репрезентація британського національного характеру в пареміологічному фонді англійської мови» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) Білоконенко К.В.